ΕΣΤΙΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

Βραβευθὲν ὑπὸ τοῦ ἐν Παρισίοις Συλλόγου πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἑλλ. σπουδῶν,
ἀξιωθὲν ἀργυροῦ μεταλλίου ἐν τῇ ἐκθέσει τῆς Δ'. Ὀλυμπιάδος,
καὶ χαλκοῦ ἐν τῇ παγκοσμίῳ Ἐκθέσει τοῦ 1889.

ΤΟΜΟΣ ΕΙΚΟΣΤΟΣ ΟΓΔΟΟΣ

1889

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΛΑ
ΛΑΥΡΙΩΤΟΥ
ΑΥΞΩν ΑΡΙΘ.

ΙΟΥΛΙΟΣ — ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ

ΤΙΜΑΤΑΙ ΔΡΑΧΜΑΣ 6. — ΔΕΔΕΜΕΝΟΣ ΔΡΑΧΜΑΣ 8.

ΑΘΗΝΗΣΙ
ΕΚΔΟΤΑΙ
Ν. Γ. ΠΟΛΙΤΗΣ ΚΑΙ Γ. ΔΡΟΣΙΝΗΣ
ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ ΕΝ ΤΗι ΟΔΩι ΠΑΡΘΕΝΑΓΩΓΕΙΟΥ ΑΡΙΘ. 12 ΠΑΡΑ ΤΗΝ ΟΔΟΝ ΣΤΑΔΙΟΥ

Ἀριθ. 722 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ ΙΔ'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

ΤΟΜΟΣ ΚΗ'. | Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι γρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ γρ. 20. — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶναι ἐτήσιαι.· Γραφεῖον Διευθ. Ὁδ. Παρθεναγωγείου 12. | 29 Ὀκτωβρίου 1899.

Ο ΒΑΣΙΛΟΠΑΙΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΝ ΖΑΚΥΝΘΩ ΟΙΚΙΑΝ ΤΟΥ ΦΩΣΚΟΛΟΥ

(Συνέχεια καὶ τέλος)

Παρῆλθεν ὥρα πολλὴ καὶ ἤρξαντο συγχεόμενα περὶ ἡμᾶς τἀντικείμενα, εἰς τὰς πρώτας σκιὰς τοῦ ἑσπερινοῦ λυκόφωτος. Ἡτοιμάσθημεν νὰ πέλθωμεν. Ἀλλ' ἅμα ἐκλείσθησαν τὰ παράθυρα, ἅμα διεχύθη πέριξ ἡμῶν τὸ σκότος, ἐγώ, πεποτισμένος ἐκ τῆς μακρᾶς μετὰ τοῦ ποιητοῦ συνδιατριβῆς, ἥτις ἐγαλβάνισεν ἐν ἐμοὶ τὰς ἀναμνήσεις τῆς ἀναγνώσεώς του, ἔμπλεως τῆς δόξης, τὴν ὁποίαν εἶδον ἀπτὴν ἐν τῇ γενεθλίῳ αὐτοῦ οἰκίᾳ, ἐνόμισα ὅτι ἐπεφαίνετο ἐνώπιόν μου μία μορφὴ λάμπουσα ἐν τῷ ζόφῳ, μορφὴ τεραστία, ἐπιβάλλουσα, οἱονεὶ ἐνσωματωμένη ἡ μεγάλη ποιητικὴ φυσιογνωμία τοῦ Φωσκόλου...

Ὑπὸ δύο κυρίως ἰδιότητας θαυμάζεται καὶ λατρεύεται ὁ Οὐγος Φώσκολος—ὡς μέγας ποιητὴς καὶ ὡς μέγας πολίτης. Ἀλλ' αἱ δύο αὗται ἰδιότητες εἶνε παρ' αὐτῷ τοσοῦτον ἀναποσπάστως συνδεδεμέναι, ὥστε ἡ ποίησίς του φαίνεται μᾶλλον ὡς θεράπαινα. ὡς ὅπλον τῆς φιλοπατρίας του, παρὰ ὡς ἀνεξάρτητός τις θεότης. Τόσον ἀκραιφνὴς ὁ πρὸς τὴν πατρίδα ἔρως ἀναλάμπει εἰς ἕκαστον αὐτοῦ στίχον· τόσῳ δηλητηριῶδες ἐκχειλίζει τὸ κατὰ τῶν ἐχθρῶν της μῖσος· τόσον ἐπίμονος καὶ ἀκατάβλητος εἶνε ἡ μεγάλη ἰδέα τῆς ἐθνικῆς ἑνότητος καὶ τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Ἰταλίας, ἥτις ὡς μαγνητικὴ βελόνη ῥυθμίζει τὰ αἰθέρια ταξείδια τῆς μούσης του καὶ ὁδηγεῖ τὸν χαλύβδινον αὐτοῦ κάλαμον! Αὐτοκτονία ἐξ ἔρωτος πρὸς τὴν πατρίδα, ὡς ἡ τοῦ Ἰακώβου Ὄρτις, ἀποτελεῖ γεγονὸς μεμονωμένον, καθόσον ἐγὼ τοὐλάχιστον γνωρίζω, ἐν τῇ παγκοσμίῳ φιλολογίᾳ.

Ὁ Φώσκολος ὑπῆρξεν ἀρχηγὸς νέας σχολῆς ἐν Ἰταλίᾳ, τῇ νομιζομένῃ γῇ τῶν νεκρῶν καὶ ἀρκουμένῃ τέως εἰς τὰ ἄσκοπα καὶ μιμητικὰ ψελλίσματα τῶν ποιητῶν τῆς *Ἀκαδημίας τῶν Ἀρκάδων Ποιμένων*. Ἡ Σχολὴ αὕτη δὲν ὡμοίαζεν. οὔτε κατὰ τὴν ἀρχὴν οὔτε κατὰ τὸν σκοπόν, μὲ τὰς λυμαινομένας τὴν σύγχρονον δημιουργικὴν φιλολογίαν· δὲν παρέτασσε κενὰς μόνον θεωρίας καὶ ἀξιώματα περὶ τέχνης, οὐδ' ἐσκιαμάχει πρὸς φανταστικοὺς ἀντιπάλους περὶ ἀσημάντων λεπτομερειῶν. Ἀνεκαίνιζε τοὐναντίον καὶ ἀνέπλασσεν. Ἐθεώρει τὴν ποίησιν δύναμιν ἐξόχως τελεσιουργόν, ἔχουσαν ἀποστολὴν ἐν μέσῳ δεδουλωμένης καὶ ληθαργούσης κοινωνίας, καὶ μετέβαλλε, κατὰ τὴν προσφυῶς ἔκφρασιν λογίου μου φίλου, τὴν χορδὴν τῆς λύρας εἰς νευρὰν τόξου, δι' ἧς ἠκόντιζε βέλη κατὰ τῶν τυράννων καὶ τῶν ἐχθρῶν. Εἰς στίχος ἀπαντῶν ἐν ταῖς *Χάρισιν*, ἀρκεῖ νὰ χαρακτηρίσῃ τὸν Φώσκολον:

Idegno il verso che suona e che non crea.

Ἐμίσει τῷ ὄντι τὸν στίχον, ὅστις ἦχει μόνον, χωρὶς νὰ δημιουργῇ. Εἰς πᾶν ἔργον ἐζήτει ἰδέαν πολὺ μᾶλλον ἢ τέχνην. Τὸ σημερινὸν l' art pour l' art θὰ ἐδύνατο νὰ κινήσῃ τὸν σπάνιον γέλωτά του. Τὸ εἶπεν ἀλλαχοῦ καὶ ἄλλως: Οὐδέποτε ἔθαψα τὸν κάλαμόν μου, ἄνευ σκοποῦ καὶ ἀποτελέσματος. Καὶ εἴδομεν προηγουμένως πόσον ἦτο γενναῖος καὶ συνεπής. Μεθ' ὅσης ἰταμότητος ὡς στρατιώτης ἔβαλλε τὰς σφαίρας κατὰ τῶν ἐχθρῶν τῆς πατρίδος, μετὰ τῆς αὐτῆς ἐξεσφενδόνιζε τοὺς στίχους, οἵτινες ἐξῆπτον τὴν ὀργὴν τῶν τυράννων ἀλλὰ καὶ τὸν ἔρωτα τῆς ἐλευθερίας εἰς τὰς καρδίας τῶν δούλων· καὶ μεθ' ὅσης εὐτόλμου παρρησίας διεσταύρου τὸ ξίφος πρὸς τοὺς ἀτομικοὺς αὐτοῦ προσβολεῖς, μετὰ τῆς αὐτῆς ἐχειρίζετο καὶ τὸν κάλαμον κατὰ τῶν φιλολογικῶν αὐτοῦ ἀντιπάλων — τῶν δουλοφρόνων καὶ ταπεινῶν.

Οἱ *Τάφοι* (*Dei Sepolcri*, 1807) τὸ ἀριστούργημα τοῦ Φωσκόλου, θεωρεῖται ὡς ἓν τῶν μεγίστων ποιητικῶν καλλιτεχνημάτων τοῦ καθ' ἡμᾶς αἰῶνος. Ἐκτὸς τῆς πολιτικῆς καὶ κοινωνικῆς σημασίας, τὴν ὁποίαν εἶχε τότε διὰ τὴν Ἰταλίαν καὶ ἥτις δὲν δύναται νὰ λάβῃ σήμερον ἐνεργὸν μέρος εἰς τὴν συγκίνησιν ἀναγνώστου, καὶ μάλιστα ξένου, ἡ κυρία τοῦ ποιήματος ἰδέα δέν μοι φαίνεται μεγάλη. Δὲν γράφω εἰδικὴν μελέτην καὶ δὲν θέλω νὰ ἴδω τί φρονεῖ περὶ τούτου ὁ de Sanctis ἢ ὁ de Gubernatis· ἀλλὰ νομίζω ὅτι τὸ νὰ συνηγορῇ τις, ἀφορμὴν λαμβάνων ἐκ τῆς ἀδόξου ταφῆς τοῦ Παρίνη, ὑπὲρ τῶν τάφων τῶν μεγάλων τῆς Ἰταλίας ἀνδρῶν, θεωρῶν ὡς *παραδείγματα ἀρετῆς* διὰ τοὺς νεωτέρους, καὶ νὰ ζητῇ ἐκεῖθεν νὰ ντληθῇ τὸ θάρρος καὶ ἡ παρόρμησις πρὸς τοὺς μέλλοντας τοῦ ἔθνους ἀγῶνας — δὲν εἶνε οὔτε τόσον ὑψηλὴ οὔτε πρωτότυπος ἔμπνευσις. Κατὰ τοῦτο ἄλλα ποιήματα τοῦ Φωσκόλου ὑπερέχουσιν. Ἀλλ' ὅ,τι καθιστᾷ ἐξόχους τοὺς *Τάφους* εἶνε ἡ ἐκτέλεσις γενικῶς. Ὁποία αὐστηρὰ ἀναλογία τῶν μερῶν πρὸς τὸ ὅλον! πόσῳ νευρώδης καὶ ἁρμονικὸς ὁ στίχος, πόσον ἀκριβὴς καὶ μεμετρημένη ἡ ἔκφρασις! ὁπόσον ταχεῖα ἡ διαδοχὴ εἰκόνων μεγαλοπρεπῶν καὶ ὑψηλῶν νοημάτων, ὁποῖος πλοῦτος καλαισθησίας, αἰσθήματος, φιλοσοφικῶν βλέψεων, ἐκπληκτικῶν ἐπιχειρημάτων, κλασσικῶν ἀναμνήσεων! Ἐν τούτοις ὅ,τι λέγει ὁ Waury περὶ τοῦ Τηλεμάχου, δύναται, τὸ κατ' ἐμὲ νὰ ἐφαρμοσθῇ ἐπὶ τῶν Τάφων. Νομίζει τις ὅτι ὁ Φώσκολος συνέλαβε καὶ ἔγραψε καὶ τοὺς διακοσίους ἐνενήκοντα πέντε ἑνδεκασυλλάβους ἀνομοιοκαταλήκτους στίχους τοῦ ποιήματός του μιᾷ ἐπιβολῇ, ἄνευ διακοπῆς· οὐδ' ὁ μᾶλλον πεπειραμένος ἐν τῇ τέχνῃ τοῦ γράφειν δύνατκι νὰ διακρίνῃ τὰς στιγμάς, καθ' ἃς ὁ ποιητὴς ἀφῆκε καὶ ἐπανέλαβε τὸν κάλαμον. Τόση εἶνε ἡ ἐν τῷ ὅλῳ ἐπικρατοῦσα ἁρμονία, ἡ ἑνότης καὶ ἡ συνοχή· τόσῳ ταχεῖα ἀλλὰ φυσικὴ ἡ ἀπὸ ἐννοίας εἰς ἔννοιαν μετάβασις· τόσῳ συνεσφιγμένος ὁ σύνδεσμος τῶν ἰδεῶν. Οὐδείς ποτε ἐπραγματεύθη μετὰ μείζονος τέχνης τὸ θέμα του, οὐδ' ἐμέτρησε τόσῳ τὰς λέξεις πρὸς τὴν ἄμετρον αὐτοῦ φαντασίαν.

«Ὑπὸ τὴν σκιὰν τῶν κυπαρίσσων καὶ ἐντὸς τῶν δακρυβρέκτων νεκροθηκῶν, εἶνε τάχα ὀλιγώτερον πικρὸς ὁ ὕπνος τοῦ θανάτου;» Ἀπὸ τῆς ἐρωτήσεως ταύτης τὴν ὁποίαν θέτει εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ὁ ποιητής, φαίνεται ἀπορρέον ὡς μία ἀπάντησις τὸ ποίημα ὁλόκληρον. Μετὰ τὴν γλυκεῖαν φιλοσοφίαν τῆς ἐκ τῶν τάφων παρηγορίας, ἐγκατεσπαρμένην μὲ τόσα ὡραῖα γνωμικά, φθάνει μέχρι τοῦ Ἰωσὴφ Παρίνη, τοῦ μεγάλου σατυρικοῦ ποιητοῦ, τὸν ὁποῖον ἀγνώμων πατρὶς ἀφῆκε χωρὶς τάφον. Μεθ' ὁποίου πάθους καὶ δυνάμεως πατάσσει τὴν ἀχαριστίαν καὶ πόσῳ ζωηρῶς περιγράφει τὴν ἐγκατάλειψιν! «Δι' αὐτὸν οὔτε κυπάρισσον ἔστησεν ἐντὸς τῶν τειχῶν της ἡ πόλις, ἡ γαλουχοῦσα καὶ γεραίρουσα εὐνούχους ἀοιδούς, οὔτε λίθον ἐπέθηκεν οὔτε ἐπιγραφήν . . . Μάτην, ὦ Θεά, παρακαλεῖς τὴν ὠχρὰν νύκτα νὰ σκορπίσῃ δρόσον ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ ποιητοῦ σου. Οἴμοι! ἐπὶ τῶν τάφων δὲν βλαστάνει ἄνθος, εἰμὴ ὅταν τρέφηται ἐκ τῆς δόξης τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν δακρύων τῶν φιλτάτων». Καὶ τοιούτους λατρευτοὺς τάφους θέλει νὰ βλέπῃ πρὸ πάντων τῶν ἐνδόξων τοὺς τάφους «οἵτινες εἰς ἐξόχους πράξεις τὰς μεγάλας ψυχὰς παρορμῶσιν, ὡραίαν δὲ καὶ ἁγίαν καθιστῶσι τὴν γῆν ἔνθ' ἀνεγείρονται». Οὕτως εἰσέρχεται εἰς τὸ ἰταλικὸν Πάνθεον μὲ τὴν ἀπαράμιλλον τῆς Φλωρεντίας περιγραφήν, εὐτυχοῦς διότι διαφυλάσσει ἐν ἑνὶ Ναῷ τὴν ἰταλικὴν δόξαν «τὴν μόνην ἴσως ἀφ' ὅτου αἱ εὐπόρθητοι Ἄλπεις καὶ τῆς ἀνθρωπίνης Τύχης ἡ ἄστατος παντοδυναμία τῇ ἀφῆρεσαν καὶ στρατὸν καὶ πλοῦτον καὶ ναοὺς καὶ πατρίδα καί, πλὴν τῆς μνήμης τοῦ παρελθόντος, τὰ πάντα! Ἀλλ' ἐὰν ἐλπὶς μελλούσης δόξης ἀναφλέξῃ τὰς μεγαθύμους ψυχὰς καὶ τὴν Ἰταλίαν, ἐντεῦθεν, ἐκ τοῦ Πανθέου θ' ἀρυώμεθα τὰς μαντείας». Καὶ ἑπονται οἱ ὡραιότεροι τοῦ ποιήματος στίχοι, ἐκ τῶν ὑψηλοτέρων ποιητικῶν τεμαχίων, τοὺς ὁποίους δὲν ἀνθίσταμαι εἰς τὸν πειρασμὸν νὰ παραθέσω. Εἶνε ἀδύνατον νὰ μὴ συγκινήσωσι τὸν Ἕλληνα ἀναγνώστην:

«Εἰς τοὺς τάφους τούτους πολλάκις ὁ Ἀλφιέρης ἤρχετο ὅπως ἐμπνευσθῇ. Ἐξωργισμένος διὰ τὴν δυσμενῆ τῆς πατρίδος μοῖραν, ἄφωνος ἐπλανᾶτο κατὰ τὰς μᾶλλον ἐρήμους τοῦ Ἄρνου ἀκτάς, μετὰ συμπαθείας ἀτενίζων πρὸς τὰς πέριξ πεδιάδας καὶ πρὸς τὸν οὐρανόν. Καὶ ἀφ' οὗ οὐδεμία ζῶσα ὄψις τὴν ἀγωνίαν αὐτοῦ κατεπράϋνεν, ἐνταῦθα ἐφησύχαζεν ὁ αὐστηρὸς ἀνήρ, φέρων ἐπὶ τοῦ προσώπου ὠχρότητα θανάτου καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ τὴν ἐλπίδα. Καὶ τώρα μετὰ τῶν μεγάλων τούτων ἀνδρῶν αἰωνίως συνοίκει, φρίσσουσι δὲ τὰ ὀστᾶ του ἐκ τοῦ πρὸς τὴν πατρίδα ἔρωτος. Ἄ, ναί! Ἀπὸ τῆς θρησκευτικῆς ἐκείνης γαλήνης μία θεότης ὁμιλοῦσα παρορμᾷ εἰς μίμησιν, ὅπως καὶ ὁ Μαραθὼν—ἔνθα οἱ Ἀθηναῖοι ἀνήγειραν τύμβους ἱεροὺς πρὸς τοὺς ἐνδόξους αὐτῶν προμάχους,—ἐνέπνεε τὴν ἑλληνικὴν ἀνδρείαν καὶ τὸ μῖσος ἐναντίον τῶν Περσῶν. Ὁ διαπλέων τὸ ὑπὸ τὴν Εὔβοιαν πέλαγος (1) ἐθεώρει ἐν τῇ ἀχανεῖ σκοτίᾳ ἀναθρώσκοντας σπινθῆρας δοράτων καὶ κράνεων θραυομένων, πυρὰς ἀναπεμπούσας φλογερὰς καπνούς, φαντάσματα ἀστραπηβόλα, ὁρμῶντα πρὸς τὴν μάχην μεθ' ὅπλων σιδηρῶν· καὶ ὑπὸ τὴν φρίκην τῆς νυκτερινῆς σιγῆς, διεχύνετο ἀνὰ τὰς πεδιάδας ὁρμαγδὸς συσπειρωμένων φαλάγγων καὶ ἦχος σαλπίγγων καὶ ἵππων ποδοβολητός, οἵτινες ἔτρεχον δρομαῖοι ἐπὶ τῶν κατὰ γῆς κράνεων τῶν ψυχορραγούντων, καὶ θρῆνοι καὶ παιάνες καὶ παρὰ τῆς Μοίρας ἄσματα χρησμῶν.

«Εὐτυχής συ, ὦ Ἱππόλυτε, (2) ὅστις τὸ εὐρὺ τῶν θαλασσῶν βασίλειον κατὰ τοὺς νεαροὺς σου χρόνους διῆλθες! Καὶ ἂν ὁ πρωρεὺς δινοῦθυνε τὸ ἱστίον πέραν τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου, θὰ ἤκουσας βεβαίως ἀντηχούσας τὰς τοῦ Ἑλλησπόντου ὄχθας ἐκ τῶν ἀρχαίων γεγονότων, καὶ παφλάζον τὸ κῦμα θὰ εἶδες φέρον τὰ τοῦ Ἀχιλλέως ὅπλα πρὸς τὰς ὄχθας τοῦ Ῥητίου, ὅπως ἐναποθέσῃ ταῦτα εἰς τὸν τάφον τοῦ Αἴαντος. Δικαίως ὁ θάνατος διανέμει τὴν δόξαν εἰς τοὺς γενναίους. Καὶ οὔτε ἡ πανουργία, οὔτε ἡ τῶν βασιλέων εὔνοια διεφύλαξεν εἰς τὰς χεῖρας τοῦ ἰθακησίου ἄνακτος τὰ πυριφλεγῆ λάφυρα, διότι ἀπὸ τῆς ναυαγησάσης αὐτοῦ νηὸς ἀφεῖλε ταῦτα τὸ κῦμα, ἐλαυνόμενον ὑπὸ τῶν χθονίων θεῶν.

«Ἐμὲ δέ, ὃν οἱ δυσμενεῖς χρόνοι καὶ ἡ φιλοδοξία φυγάδα φέρουσι πρὸς διάφορα ἔθνη, ἐμὲ εἴθε νὰ προσκαλέσωσι πρὸς ἐξύμνησιν τῶν ἡρώων αἱ Μοῦσαι, αἱ τῶν θνητῶν τὴν διάνοιαν ἐμπνέουσαι. Αὗται ἐπικάθηνται φύλακες τῶν ἐνδόξων τάφων, καὶ ὅταν ὁ χρόνος διὰ τῶν κρυερῶν πτερύγων καὶ τούτους σαρώσῃ μέχρι τοῦ τελευταίου αὐτῶν ἐρειπίου, αἱ Πιμπλαῖαι φαιδρύνουσι τὰς ἐρήμους διὰ τοῦ ἄσματος αὐτῶν, καὶ διὰ τῆς παρὰ τούτων χυνομένης ἁρμονίας

1) Τὸ Μυρτῷον. Ἡ ἑπομένη ὀπτασία τῆς μάχης ἐλήφθη ἐκ τοῦ Παυσανίου.

2) Οἱ *Τάφοι* εἶνε ᾠδὴ πρὸς τὸν Ἱππόλυτον Πινδεμόντην.

διαρρηγνύεται ἡ σιγὴ τῶν ἀπείρων αἰώνων.» (3)

Τούτου τελευταῖον παράδειγμα φέρει τὸν Ὅμηρον καὶ τὴν Τροίαν. «Σκηνὴ μεγαλοπρεπὴς καὶ ἐπιβάλλουσα. Ἡ φοιβόληπτος Κασσάνδρα, ἡ τοῦ Πριάμου θυγάτηρ, παραλαμβάνει μίαν ἡμέραν τοὺς μικροὺς αὐτῆς ἀνψιοὺς καὶ ἔρχεται παρὰ τοὺς τάφους τῶν προγόνων — τοῦ Δαρδάνου, τοῦ Ἐριχθονίου, τοῦ Ἴλου,—προφητεύουσα τὴν καταστροφὴν τῆς ἐνδόξου Τροίας. Ἀλλὰ μὲ τὴν τρυφερὰν καὶ συγκινητικὴν εὐγλωττίαν της παρακαλεῖ τοὺς ἐπιγόνους νὰ διατηρήσωσι τοὺς ἱεροὺς ἐκείνους τάφους, παρὰ τοὺς ὁποίους θὰ ἔλθῃ μίαν ἡμέραν νὰ ἐμπνευσθῇ ὁ Ὅμηρος καὶ διὰ τῶν ᾀσμάτων του νὰ διαιωνίσῃ τὴν δόξαν τῆς πόλεως, εἰς ὅσας χώρας ἐγκλείει ὁ πατὴρ Ὠκεανός, καὶ νὰ παρηγορήσῃ τὰς τεθλιμμένας ἐκείνας ψυχάς. « Καὶ σύ, ἀτυχῆ μου Ἕκτορ — ἐπιλέγει ἡ προφῆτις — θὰ πολαμβάνῃς τιμὰς δακρύων παρ' ὅλων ὅσοι θεωροῦσιν ἱερὸν καὶ πολυδάκρυτον τὸ ὑπὲρ τῆς πατρίδος χυνόμενον αἷμα, καὶ ἐφ' ὅσον ὁ ἥλιος θὰ λάμπῃ ἐπὶ τῶν ἀνθρωπίνων δυστυχιῶν.»

Μετὰ τοιούτους λόγους δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ γραφῇ κάτωθεν, πρὸς εἴδησιν τοῦ ἀναγνώστου, ἡ λέξις *τέλος*.

Τοιοῦτο ἐν βραχείᾳ περιλήψει τὸ ποίημα, τὸ ὁποῖον μὲ συγκινεῖ ὑπὲρ πᾶν ἄλλο βαθέως, μεγαλοπρεπὲς συγχρόνως καὶ τρυφερόν, αὐστηρὸν καὶ ἔνθουν, ἐμπνευσμένον καὶ ἔντεχνον. Ὁσάκις τὸ ἀναγινώσκω, ὁσάκις τὸ ἀναπολῶ, δικαιώνω τὸν Βύρωνα, ὅστις ἐξ αὐτοῦ ἔχυσε πύρινα δάκρυα, καὶ ἐννοῶ διατί ὁ Πέλικος καὶ ὁ ἡμέτερος Ζαμπέλιος, μόνον μετὰ τὴν ἀνάγνωσίν του ἠσθάνθησαν ἐξανάπτουσαν τὴν ἐν αὐτοῖς ποιητικὴν φλόγα.

*

«Sur des pensers nouveax faisons des vers antiques»

Ὁ στίχος τοῦ Chenier δύναται νὰ ἐφαρμοσθῇ πληρέστατα εἰς τὰς *Χάριτας*. (Le Grazie). Τὸ *ὡραῖον ἡμερεύει τὰς ἀγρίας κοινωνίας· ἡ δὲ ἡμέρωσις αὕτη, ἡ βελτίωσις τῶν ἠθῶν προάγει τὰς ἀρετάς, τὰς τέχνας καὶ τὰς ἐπιστήμας*. Αὕτη εἶνε ἡ ἠθικὴ ἀποστολὴ τῶν Χαρίτων, τὰς ὁποίας ἀποτελοῦσι τρεῖς ὕμνοι, πρὸς τὴν Ἀφροδίτην, τὴν Ἑστίαν καὶ τὴν Παλλάδα, πλήρεις κοινωνικῶν διδαγμάτων. Ὁ Ὑψόσκολος ἐκαλλιέργησε τὴν διδακτικὴν ποίησιν, ἀλλ' ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ὑψηλοτέρας πάντοτε ἐμπνεύσεως.

Δὲν ἔσχον μέχρι τοῦδε τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἀναγνώσω τὰς Χάριτας, ἐκτός τινων ἀποσπασμάτων. Πτωχὸς ἐγὼ καλλιτέχνης ἀγαπῶν, ὡς ὁ Μυσσέ, τὸ μικρὸν ἀλλ' ἰδικόν μου ποτήριον, βασιζόμενος πάντοτε εἰς ἅ,τι αἰσθάνομαι καὶ ἐννοῶ ἀναγινώσκων, ποτὲ δὲ εἰς τὰς κρίσεις τῶν ἄλλων, πρὸ πάντων ὅταν ἀγνοῶ ἂν αἱ ἀρχαί των συμφωνῶσι μὲ τὰς ἰδικάς μου, — θὰπεῖχον νὰ προστρέξω εἰς κριτικοὺς καὶ νὰ παραθέσω ἐνταῦθα ξένας κρίσεις. Ἀλλ' εὐτυχῶς ἔχω ἕνα φίλον, μετὰ τοῦ ὁποίου συμφωνῶ πάντοτε εἰς πᾶσαν περὶ τέχνης συζήτησιν, διότι ἔχομεν τὰς αὐτὰς φαίνεται ὀρέξεις καὶ τὴν αὐτὴν καλαισθησίαν. Αἱ ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τῶν Χαρίτων αἱ ἐντυπώσεις του, τὰς ὁποίας μοὶ ἀνεκοίνωσεν, εἶμαι βέβαιος ἐκ πείρας ὅτι θὰ ἦνε αἱ αὐταὶ μὲ τὰ ἰδικά μου.

Αἱ *Χάριτες* εἶνε τῷ ὄντι ἀρχαῖον ἑλληνικὸν ἔργον εἰς στίχους ἰταλικούς. Ἐνεπνεύσθησαν ἐξ ἀναγλύφου τοῦ Κανόβα, παριστάνοντος τὰς τρεῖς Χάριτας, καὶ πρὸς τὸν ἔξοχον τοῦτον γλύπτην ἀφιεροῦνται· διὰ τοῦτο, φαίνεται, ὁ Ὑψόσκολος μετεχειρίσθη τὴν φορὰν ταύτην σμίλην ἀντὶ γραφίδος. Ἂν οἱ Τάφοι δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς χυτοὶ εἰς ἐκμαγεῖον μοναδικόν, αἱ Χάριτες τοὐναντίον εἶνε λελαξευμέναι ἐπὶ μαρμάρου, κατὰ τάρχαῖα πρότυπα. Ὡς ποίημα, ὡς ἰδέα ὑπερτερεῖ πάντα τὰ ἄλλα ἔργα τοῦ Ὑψοσκόλου· ἀλλ' ἀτυχῶς ὁ θάνατος τοῦ ποιητοῦ ἀφῆκεν αὐτὸ ἡμιτελές, σωρείαν ἀποσπασμάτων, τὰ ὁποῖα μετὰ δυσκολίας καὶ ἀσυμφωνιῶν συνηρμολόγησαν οἱ κριτικοί. Φαίνεται ἴσως πλῆρες· ἀλλ' ὁ ἠσκημένος ὀφθαλμὸς διακρίνει ἐδῶ κ' ἐκεῖ ὅτι λείπει ἡ τελευταία ἐπεξεργασία — la seconda mano, ὡς θὰ ἔλεγεν ὁ Ὑψόσκολος.

Ἐκ τῶν ἄλλων του ἔργων *Αἱ τελευταῖαι Ἐπιστολαὶ τοῦ Ἰακώβου Ὄρτις* (Ultime lettere di Iacobo Ortis 1802) ὑπάρχουσι γνωστόταται παρ' ἡμῖν ἐκ δύο μεταφράσεων. (1) Ἡ μυθιστορία εἶνε μίμησις τῶν *Παθημάτων τοῦ νεαροῦ Βερθέρου* τοῦ Γκαῖτε, μίμησις κατὰ τὴν ὑπόθεσιν, τὴν πλοκήν, τὴν ἐκτέλεσιν, τὴν οἰκονομίαν, ἐπέκτασις δ' ὡς πρὸς τὸν διπλοῦν ἔρωτα τοῦ Ὄρτις, πρὸς τὴν πατρίδα καὶ πρὸς τὴν Θηρεσίαν. Τόσον ἐκχειλίζει τὸ πατριωτικὸν αἴσθημα ἐν αὐτῷ καὶ τὸ κατὰ τῶν τυράννων μῖσος τοῦ ἐξορίστου ποιητοῦ, ὥστε μοὶ φαίνεται ὅτι ὁ ἔρως πρὸς τὴν Θηρεσίαν παρέλκει

3) Κατὰ μετάφρασιν Π. Κοκκόλη. Τὰ μεγάλα ποιήματα δὲν χάνουσι πολὺ εἰς πεζὰς ἀλλὰ τόσῳ καλὰς μεταφράσεις. Τὴν ἔμμετρον τῶν *Τάφων* μετάφρασιν ἐπεχείρησαν ἐκ τῶν ποιητῶν μας, ἐφ' ὅσον γνωρίζω, ὁ Ἰούλιος Τυπάλδος, ὁ Ἀνδρέας Λασκαράτος καὶ ὁ Γεώργιος Ζαλοκώστας· ἀλλὰ μόνον τοῦ τελευταίου ἐδημοσιεύθη ἀνεπιτυχές τι ἀπόσπασμα. Ὁλόκληρον τὴν μετάφρασιν, ἀλλὰ στρυφνὴν καὶ ἄτεχνον, ἐδημοσίευσεν ὁ σύγχρονος καὶ συμπολίτης τοῦ Ὑψοσκόλου Ἀντώνιος Μάτεσις, τελευταῖος δ' ὠχροτάτην ὁ Κ. Ναθαναὴλ Δομενεγίνης. *Ηὐτύχησα* νὰ ἴδω ἀνέκδοτον ἀκόμη τὴν ἀγγελθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Κ. Φρειδερίκου Καρρέρ. Εἶνε ἡ μόνη, ἥτις καὶ ἂν εὑρεθῇ ἔχουσα ἐλλείψεις, ἀναγκαλῇ ὅμως ἐν τοῖς πλείστοις τὸ πρωτότυπον κάλλος καὶ ἐμπνέει τὴν ἡδεῖαν του μελαγχολίαν.

(1) Ἡ πρώτη ἐν Ἀθήναις τῷ 1838 ὑπὸ Ἠλ. Καλαμογδάρτη καὶ Χ. Χριστοπούλου· ἡ δευτέρα ἐν Ζακύνθῳ (Ποιητικὸς Ἀνθών, 1886) ὑπὸ Γ. Κ. Σφήκα.

μόνον καὶ μόνον ὅπως ἀναδείξῃ τὸν πρὸς τὴν πατρίδα, καὶ νὰ δικαιολογήσῃ κατόπιν τὴν αὐτοκτονίαν, ἥτις ἄλλως ἐδύνατο νὰ φανῇ τερατώδης. Ὅτε Ὄρτις καθὼς καὶ ὁ Βέρθερος προὐξένησαν πολλὴν ἐντύπωσιν καὶ ἐπέδρασαν ἰσχυρῶς, ἑκάτερος εἰς τὰς σκέψεις τῶν συμπολιτῶν του. Ἀλλ' ἀνεξαρτήτως τοῦ πατριωτισμοῦ, ὑπὸ καθαρῶς καλλιτεχνικὴν ἔποψιν, προτιμῶ τὰ *Παθήματα τῶν Τελευταίων Ἐπιστολῶν*. Ὁ βερθῶδης καὶ γλαυκόφθαλμος ἐρᾷ τὴν Γκαῖτε « der arme Werther » δὲν εἰξεύρω διατί μοὶ φαίνεται πολὺ συμπαθέστερος ἀπὸ τὸν φλογερὸν πατριώτην τοῦ Ὑψοσκόλου. Λείπει κάτι τι εἰς αὐτὸ τὸ ἔργον, ἡ δὲ κριτικὴ δὲν μοι ἀποκρίνεται τίποτε.

Ποίησιν οὕτως ὑψηλὴν καὶ οὕτω φιλοπάτριδα θαυμάζει σήμερον ὁ αἰσθανόμενος κόσμος ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Οὔγου Ὑψοσκόλου. Ἡ Ἰταλία πρὸ πάντων λατρεύει κατὰ γράμμα τὸν ποιητήν της. Ἰταλοὶ προσέρχονται ἀσκεπεῖς καὶ ἀσπάζονται μετὰ δακρύων τὸν ἔνδοξον τάφον του, ἐν ᾧ ἀνεγείρεται ἤδη καλλιμάρμαρον μαυσωλεῖον, καὶ τὴν θύραν τοῦ οἰκίσκου, ἐν ᾧ εὑρισκόμεθα... Εἰξεύρουσιν ὅτι εἰς τὴν μοῦσαν τοῦ ποιητοῦ τῶν Τάφων ὀφείλουσι μέρος τοῦ σημερινοῦ αὐτῶν μεγαλείου, μοῦσαν τὴν ὁποίαν διέπνεεν ἀγνὸν αἴσθημα καὶ χαρακτῆρος εὐστάθεια. Καὶ ἐν ᾧ τὸν ἐχθρόν του τὸν ἔξοχον Μόντην κατέρριψεν ἡ κριτικὴ εἰς τὴν ἐθνικὴν συνείδησιν διὰ τὸν ἀλλοπρόσαλλον καὶ δουλικὸν αὐτοῦ χαρακτῆρα, τοῦ Ὑψοσκόλου τοὐναντίον προσάγει οὐ μόνον τὰ ἔργα, ἀθάνατον *κληρονομίαν ᾀσματος φιλελευθέρου*, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν ἀκόμη τὸν ἀκηλίδωτον βίον, παράδειγμα φιλοπατρίας καὶ ἀρετῆς. Τοιοῦτον βεβαίως ποιητὴν ὠνειρεύετο καὶ διὰ τὴν Ἑλλάδα ὁ Σολωμός, — χρυσοῦν ὄνειρον! ὅταν ἀνέκραζεν ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ Ὑψοσκόλου:

Ὤ! γιὰ τὴ δόξα σου αὐτὴ τὴ ξένη, γιὰ τὴ φήμη
ὁποῦ ἐσκόρπισε παντοῦ ὁ νοῦς κ' ἡ ἀρετή σου,
γιὰ τῶν μεγάλων ἔργων σου τὴν αἰωνία μνήμη,
ἂν θέλῃς ἡ πατρίδα σου νὰ μὴ βαρυστενάζῃ,
καὶ νὰ μὴν κλαίῃ, ποῦ γι' ἄλλη γῆ ἀντήχησε ἡ φωνή σου, —
κάμε νὰ γεννηθῇ γι' αὐτὴν ἕνας ποῦ νὰ σου μοιάζῃ! (2)

Κατήλθομεν εἰς τὸ εὐρὺ ἰσόγειον. Ἐν αὐτῷ τρεῖς στῆλαι νέαι ὑποβαστάζουσι τὴν παλαιὰν ἑτοιμόρροπον ὀροφήν. Παρὰ τὴν κλίμακα τῆς ὁποίας φαίνεται τὸ ἀνάστροφον μέρος, ὑπάρχει ἓν φρέαρ, τὸ αὐτὸ ἐκεῖ ἐξ οὗ τοσάκις θὰ ὑδρεύθη καὶ ὁ Ὑψόσκολος. Διὰ τοῦ ἰσογείου ἐξήλθομεν εἰς τὴν αὐλήν, – στενὴν πλακόστρωτον αὐλήν, – πέριξ τῆς ὁποίας θάλλουσιν ἐξ εὐλαβοῦς φροντίδος μικρά τινα φυτά.

Ἔκοψα ἓν ἀνθύλλιον, τὸ ὁποῖον διετήρησα ἐν τῇ κομβιοδόχῃ μου δι' ὅλης τῆς ἑσπέρας ἐκείνης. Ἦτο ἑσπέρα σεληνοφεγγής, πλήρης ἀρώματος καὶ ἁρμονίας. Μοὶ ἐφαίνετο ὅτι ἡ ψυχὴ τοῦ ποιητοῦ περιεπλανᾶτο ἀνὰ τὸν γαλανὸν αἰθέρα, ψιθυρίζουσα διὰ τῆς αὔρας τὰς τρυφερὰς καὶ γλυκείας λέξεις πρὸς τὴν ὡραίαν του πατρίδα: « Salve Zacinto! bella Zacinto. » Καὶ ὁσάκις ἔβλεπον τὸ μικρὸν ἀνθύλλιον ἐκ τοῦ κήπου του, τὴν ὠχρὰν ἰώδη βανίλλην, ἐνόμιζα ὅτι ὁ ἴδιος ἦλθε καὶ μοὶ τὸ προσέφερε, συμπαθῶν πρὸς τὰς μυστικάς μου σκέψεις. Ὁμολογῶ μετὰ συντριβῆς ὅτι καὶ τώρα δὲν θεωρῶ ἐμαυτὸν ἀνάξιον τῆς τιμῆς ταύτης. Τὸν ἀγαπῶ καὶ τὸν αἰσθάνομαι τόσῳ πολύ!

Γρηγοριος Ξενοπουλος.

ΦΡΟΜΩΝ ΚΑΙ ΡΙΣΛΕΡ

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ ΑΛΦΟΝΣΟΥ ΔΩΔΕ

Μετάφρασις Χ. Ἀννένου.

(Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον).

Πάντα τὰ ὄνειρα τῆς μικρᾶς Σέβης ἡ Σιδωνία Ρίσλερ ἐπραγματοποίει.

Οἱ *δύο ἀδελφοὶ* ἔφθασαν εἰς τὴν θύραν κειμένην ἐπὶ τῆς παραποταμίου ὁδοῦ, ἐν ᾗ συνήθως εὑρίσκετο ἡ κλείς. Εἰσῆλθον διερχόμενοι διὰ τῶν νεαρῶν εἰσέτι θαμνοφυτειῶν τοῦ κήπου. Τῇδε κακεῖσε διεσπαρμένα ἐντὸς αὐτοῦ μία αἴθουσα σφαιριστηρίου, ἡ κατοικία τοῦ κηπουροῦ καὶ ἓν μικρὸν ὑαλόφραχτον ἀνθοκομεῖον ὡμοίαζον μὲ τὰ διάφορα κεχωρισμένα μέρη τῶν ἐκ ξύλου μικροσκοπικῶν ἑλβετικῶν ἐπαύλεων, ἃς δωροῦσιν ὡς ἀθύρματα εἰς τοὺς παῖδας· ὁλόκληρος δὲ ἡ οἰκοδομὴ ἐφαίνετο ἐλαφροτάτη, μόλις στερεωμένη ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, δυναμένη ν' ἁρπαγῇ ὑπὸ τῆς πρώτης πνοῆς τοῦ ἀνέμου τῆς χρεωκοπίας καὶ τῆς παλιμβουλίας· ἦτο ἔπαυλις ἑταίρας ἢ χρηματιστοῦ.

Ὁ Φραντζ ἔβλεπε περὶ αὐτὸν ὑπωσοῦν ἐκθαμβος. Εἰς τὸ βάθος, παρὰ τὸ πρόστυον τὸ κεκοσμημένον δι' ἀνθοφόρων ἀγγείων, ἔκειτο ἡ αἴθουσα μὲ τὰ μεγάλα παράθυρά της ἀνοικτά. Παρὰ τὴν θύραν εὑρίσκετο ἓν ἀνάκλιντρον, διάφοροι δίφροι ὀκλαδίαι καὶ μικρὸν τραπέζιον, ἐφ' οὗ ἔκειντο ἀκόμη τὰ σκεύη τοῦ καφέ. Ἔσω ἠκούοντο ἦχοι κλειδοκυμβάλου καὶ ψίθυροι φωνῶν ὑποκώφων.

— Πῶς θὰ ἐκπλαγῇ ἡ Σιδωνία!.. ἔλεγεν ὁ ἀγαθὸς Ρίσλερ βαδίζων ἐπὶ τοῦ ἀμμοστρώτου ἐδάφους... δὲν μὲ περιμένει πρὸ τῆς ἑσπέρας... Αὐτὴν τὴν στιγμὴν καταγίνεται εἰς τὸ μάθημα τῆς μουσικῆς μαζὶ μὲ τὴν κυρίαν Δόβσων.

Καὶ ὠθῶν βιαίως τὴν θύραν πρὶν εἰσέλθῃ ἔκραζε μὲ τὴν χονδρὰν ἁπλοϊκὴν φωνήν του:

(2) Ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ τοῦ Σολωμοῦ ὑπὸ Δ. Βικέλα.

— Μάντευσε ποῖον σοῦ φέρω!

Ἡ κυρία Δόβσων ἥτις ἐκάθητο μόνη πρὸ τοῦ κλειδοκυμβάλου ἀνεσκίρτησεν ἐπὶ τοῦ καθίσματός της, εἰς τὸ ἄκρον δὲ τῆς εὐρυχώρου αἰθούσης, ὄπισθεν τῶν ἐξωτικῶν φυτῶν τῶν ὑψουμένων ἄνωθεν τραπέζης τινὸς ὡς συνέχεια οἰονεὶ τοῦ κομψοῦ καὶ εὐλυγίστου ρυθμοῦ της ὁ Γεώργιος Φρομὼν καὶ ἡ Σιδωνία ἠγέρθησαν ἐν τάχει.

— Ἀ!. μ' ἐτρόμαξες!.. εἶπεν ἡ Σιδωνία προϋπαντῶσα μετὰ σπουδῆς τὸν Ρίσλερ.

Ἡ λευκὴ πρωϊνὴ ἐσθής της ἣν ἐκόσμουν κυαναῖ ταινίαι ὡς τμήματα οὐρανοῦ ἀναμεμιγμένα μετὰ λευκῶν συννέφων, περιεδινήθη ἐπὶ τοῦ τάπητος, ἤδη δὲ ἡ Σιδωνία συνελθοῦσα ἐκ τῆς ταραχῆς της, ἀπαθὴς καὶ ὑψαύχην, μὲ τὸ ἦθος ἀξιέραστον καὶ μὲ τὸ αἰώνιον ἐλαφρὸν μειδίαμά της ἐπὶ τὰ χείλη προέβη καὶ περιεπτύχθη τὸν σύζυγόν της, ἔτεινε δὲ τὸ μέτωπον πρὸς τὸν Φράντζ, λέγουσα αὐτῷ:

— Καλημέρα, ἀδελφέ!

Ὁ Ρίσλερ ἀφῆκεν αὐτοὺς ἀντιμετώπους καὶ πλησιάσας πρὸς τὸν Φρομών, οὗ ἡ αὐτόθι παρουσία τὸν ἐξέπληττε:

— Πῶς, Γεώργιε!.. ἐδῶ εἶσαι!,. εἶπεν αὐτῷ. Ἐγὼ ἐνόμιζα ὅτι εὑρίσκεσαι εἰς Σαβινύ.

— Ναί, ναί... πρέπει νὰ φαντασθῇς... Ἦλθα ἐδῶ... ἐνόμιζα ὅτι τὴν Κυριακὴν μένεις εἰς Ἀνιέρην... Ἤθελα νὰ σοῦ ὁμιλήσω διὰ μίαν ὑπόθεσιν...

Καὶ μετὰ σπουδῆς, περιπλεκόμενος εἰς τὰς φράσεις του ἤρχισε νὰ ὁμιλῇ αὐτῷ περί τινος σπουδαίας παραγγελίας γενομένης εἰς τὸ ἐργοστάσιον. Μετά τινας ἀσημάντους λόγους ἀνταλλαχθέντας μετὰ τοῦ Φράντζ ἀπαθῶς ἡ Σιδωνία ἐγένετο ἄφαντος. Ἡ κυρία Δόβσων ἐξηκολούθει τοὺς ὑποτρόμους καὶ ὑποκώφους ἤχους ἐν τῷ κλειδοκυμβάλῳ, οἵτινες ἐν τῷ θεάτρῳ συνοδεύουσι τὰς κρισίμους περιστάσεις.

Τὸ ἀληθὲς εἶνε ὅτι ἡ περίστασις ἐκείνη ἦτο λίαν ἀκροσφαλὴς καὶ μόνη ἡ καλὴ διάθεσις τοῦ Ρίσλερ ἀπεδίωκε πᾶσαν συστολήν. Ἐδικαιολογεῖτο πρὸς τὸν συνάδελφόν του διατὶ δὲν εὑρίσκετο ἐκεῖ ἀπὸ πρωΐας, ἤθελε νὰ δείξῃ τὴν οἰκίαν εἰς τὸν ἀδελφόν του. Μετέβησαν ἀπὸ τῆς αἰθούσης εἰς τὸν σταῦλον καὶ ἀπὸ τοῦ σταύλου εἰς τὰ μαγειρεῖα, εἰς τὸ ἀμαξοστάσιον, εἰς τὸ θερμοκήπιον. Τὰ πάντα ἦσαν νεουργῆ, στίλβοντα, ἀλλὰ πολὺ μικρὰ καὶ στενόχωρα.

— Καὶ στοιχίζουν πολλὰ χρήματα, ἔλεγε μετά τινος ἀγερωχίας ὁ Ρίσλερ.

Ἤθελε νὰ θαυμάσωσι τὸ παρὰ τῆς Σιδωνίας ἀγορασθὲν κτῆμα ἐν πάσῃ αὐτοῦ τῇ λεπτομερείᾳ καὶ ἐδείκνυε τὸ φωταέριον, καὶ τὸ ὕδωρ τὸ ὁποῖον ἀνήρχετο εἰς ὅλα τὰ πατώματα, καὶ τοὺς τελειοποιημένους κωδωνίσκους καὶ τὰ ἔπιπλα τοῦ κήπου καὶ τὸ ἀγγλικὸν σφαιριστήριον καὶ τὴν ὑδροθεραπείαν, πάντα ταῦτα δὲ μετ' ἐκφράσεων εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸν Φρομών, ὅστις προσλαβὼν αὐτὸν ὡς συνέταιρον εἰς τὸν ἐμπορικόν του οἶκον τὸν κατέστησεν ἱκανὸν ν' ἀποκτήσῃ περιουσίαν.

Εἰς πᾶσαν νέαν διάχυσιν τοῦ Ρίσλερ ὁ Γεώργιος Φρομὼν ἀπεκρύπτετο αἰσχυνόμενος καὶ ἐνοχλούμενος ἀπὸ τὸ παράδοξον βλέμμα τοῦ Φράντζ.

Ψυχρότης ἐπεκράτησε κατὰ τὸ πρόγευμα.

Ἡ κυρία Δόβσων ἐλάλει μόνη σχεδὸν χαίρουσα διότι εὑρίσκετο ἐν τῷ μέσῳ πληρεστάτης ρομαντικῆς περιπετείας. Γινώσκουσα ἢ μᾶλλον νομίζουσα ὅτι γινώσκει κατὰ βάθος τὴν ἱστορίαν τῆς φίλης της ἠννόει τὴν ὑπόκωφον ὀργὴν τοῦ Φράντζ, ἠρεθισμένου διότι ἔβλεπεν ὅτι ἄλλος τὸν ἀντικατέστησεν, τὴν ἀνησυχίαν τοῦ Γεωργίου ταρασσομένου ἐπὶ τῇ ἐμφανίσει ἀντεραστοῦ, καὶ ἐνεθάρρυνε τὸν ἕνα δι' ἑνὸς βλέμματος, ἐπαρηγόρει τὸν ἄλλον δι' ἑνὸς μειδιάματος, ἐθαύμαζε τὴν ἀταραξίαν τῆς Σιδωνίας καὶ ἐπεφύλασσεν ὅλην αὐτῆς τὴν περιφρόνησιν διὰ τὸν ἀποτρόπαιον ἐκεῖνον Ρίσλερ, τὸν βάναυσον καὶ ἄγριον τύραννον. Αἱ προσπάθειαι κυρίως ἔτεινον εἰς τὸ νὰ μὴ ἐπικρατήσῃ ἐν τῇ τραπέζῃ ἡ φοβερὰ ἐκείνη σιγή, ἣν ὁ κρότος τῶν συγκρουομένων περονῶν διακόπτει τόσον κωμικῶς καὶ τόσον ὀχληρῶς.

Εὐθὺς μετὰ τὸ πρόγευμα ὁ Φρομὼν ἐδήλωσεν ὅτι ὤφειλε νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Σαβινύ. Ὁ Ρίσλερ δὲν ἐτόλμησε νὰ τὸν ἐμποδίσῃ ἀναλογιζόμενος ὅτι ἡ προσφιλής του κυρία Γεωργίου θὰ διήρχετο μόνη τὴν Κυριακήν της. Χωρὶς δὲ νὰ δυνηθῇ νὰ εἴπῃ λέξιν πρὸς τὴν παλλακήν του ὁ ἐραστὴς ἀπῆλθεν ὑπὸ τὸν ἥλιον ὅπως ἐπιβῇ μιᾶς τῶν μετὰ μεσημβρίαν ἀμαξοστοιχιῶν, φρουρούμενος πάντοτε ὑπὸ τοῦ συζύγου, ὅστις ἐπέμεινε νὰ τὸν συνοδεύσῃ μέχρι τοῦ σταθμοῦ.

Ἡ κυρία Δόβσων ἐκάθησε πρὸς στιγμὴν μετὰ τοῦ Φράντζ καὶ τῆς Σιδωνίας ὑπὸ μικράν σκιάδα, ἣν κλῆμα ἀμπέλου ἀναρριχώμενον ἐσκίαζε μὲ τοὺς ὑπερύθρους βλαστούς του· εἶτα ἐννοήσασα ὅτι ἡ παρουσία της ἦτο ὀχληρά, ἐπανῆλθεν εἰς τὴν αἴθουσαν καὶ ὡς πρὸ ὀλίγου, ἐνόσῳ ἀκόμη ἦτο ἐκεῖ ὁ Γεώργιος, ἤρχισε νὰ κρούῃ τὸ κλειδοκύμβαλον καὶ ν' ᾄδῃ ἠρέμα καὶ ἐκφραστικῶς. Εἰς τὸν σιωπηλὸν κῆπον ἡ ὑπόκωφος ἐκείνη μουσικὴ ἀκουσμένη διὰ μέσου τῶν κλάδων ὡμοίαζε πρὸς φωνὴν λαρυγγώδη πτηνοῦ πρὸ τῆς θυέλλης.

Τέλος πάντων ἦσαν μόνοι.

Ὑπὸ τὸ ἀραιὸν ἀκόμη φύλλωμα τῆς σκιάδος ὁ ἥλιος τοῦ Μαΐου εἰσέδυε πολὺ καυστικός. Ἡ Σιδωνία προεφύλαττε τὸ πρόσωπον διὰ τῆς χειρὸς καὶ παρετήρει τοὺς διερχομένους ἐκ τῆς ὁδοῦ διαβάτας. Ὁ Φράντζ ἔβλεπε καὶ αὐτὸς ἔξω ἀλλὰ πρὸς ἄλλο μέρος, ἀμφότεροι δὲ προσποιούμενοι ὅτι ἦσαν ἐντελῶς ἀνεξάρτητοι ἀπ' ἀλλήλων ἐστράφησαν κατὰ τὴν ἰδίαν στιγμὴν ἐκ συμπτώσεως μὲ τὸ αὐτὸ κίνημα καὶ μὲ τὸν αὐτὸν λογισμόν.

— Θέλω νὰ σοῦ ὁμιλήσω, εἶπεν αὐτῇ ἀκριβῶς ἐνῷ ἐκείνη ἤνοιγε τὸ στόμα.

— Καὶ ἐγὼ ἐπίσης, ἀπήντησεν ἡ Σιδωνία σοβαρῶς· ἔλα ὅμως ἀπ' ἐδῶ... θὰ εἴμεθα καλλίτερα.

Καὶ εἰσῆλθον ὁμοῦ εἰς τὸ ἐν τῇ ἄκρᾳ τοῦ κήπου ἀνεγειρόμενον μικρὸν περίπτερον.

Β'.

Ἐξήγησις.

Τῇ ἀληθείᾳ ὁ τιμωρὸς ἀφικνεῖτο ἐγκαίρως. Ἡ μικρὰ ἐκείνη γυνὴ περιεδινεῖτο ἀφρόνως ἐντὸς τῆς καταβόθρας τοῦ παρισινοῦ βίου. Ἐπέπλεεν ἀκόμη ὡς ἐκ τῆς ἐλαφροτήτός της, ἀλλ' αἱ ὑπερβολικαὶ δαπάναι της, ἡ πολυτέλεια ἣν ἐπεδείκνυεν, ἡ περιφρόνησις ἣν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἠσθάνετο πρὸς τοὺς στοιχειώδεις κανόνας τῆς κοσμιότητος, τὰ πάντα προανήγγελλον ὅτι ἔμελλε νὰ βυθισθῇ μετ' ὀλίγον συμπαραφέρουσα τὴν τιμὴν τοῦ συζύγου της, ἴσως δὲ καὶ τὸν πλοῦτον καὶ τὸ ὄνομα σημαντικοῦ οἴκου καταστραφέντος διὰ τῆς ἀφροσύνης της.

Τὸ μέρος ἔνθα ἔζη νῦν ἐπέσπευδεν ἔτι μᾶλλον τὴν ἀπώλειάν της. Ἐντὸς τῶν Παρισίων, εἰς τὰς συνοικίας τῶν μικρεμπόρων, ὧν ὁ πληθυσμὸς εἶνε ἀπαράλλακτος μὲ τὸν τῶν ἐπαρχιῶν ὡς πρὸς τὴν κακεντρέχειαν καὶ τὴν φλυαρίαν, ἦτο ἠναγκασμένη νὰ προφυλάττηται περισσότερον. Ἀλλ' ἐν τῇ ἐν Ἀνιέρῃ κατοικίᾳ της, τῇ περιστοιχιζομένῃ ὑπὸ ἐπαύλεων ἐκπεπτωκότων ἀοιδῶν ἢ ἠθοποιῶν, ὑπὸ οἰκογενειῶν ἀμφιβόλων ἠθῶν, ὑπὸ ἐμποροϋπαλλήλων ἀέργων, δὲν προσεῖχε πολύ. Ὑπῆρχε περὶ αὐτὴν ἀτμόσφαιρα διαφθορᾶς ἥτις τὴν εὐηρέστει καὶ ἣν ἀνέπνεεν ἄνευ ἀηδίας. Ἡ μουσικὴ τῶν χορῶν ἔτερπεν αὐτὴν τὴν ἑσπέραν ἐντὸς τοῦ κήπου της.

Βολὴ πιστολίου ριφθεῖσα εἰς παρακειμένην οἰκίαν νύκτα τινά, ἧς ἕνεκα ὅλοι οἱ περίοικοι ἠσχολήθησαν περὶ τῶν προκαλεσάντων αὐτὴν χυδαίων καὶ ἀνοήτων ἐρωτικῶν σχέσεων, ἐγένετο ἀφορμὴ ὅπως ὀνειροπολῇ καὶ αὐτὴ παρομοίας περιπετείας. Ἤθελε νὰ ἔχῃ καὶ αὐτὴ τὰς «ἱστορίας της.» Οὐδὲν μέτρον τηροῦσα πλέον περὶ τὴν γλῶσσαν καὶ τὴν συμπεριφοράν, τὰς ἡμέρας καθ' ἃς δὲν περιεπάτει ἐπὶ τῆς παραποταμίου ὁδοῦ τῆς Ἀνιέρης μὲ βραχεῖαν ἐσθῆτα καὶ μὲ τὸν κάλαμον τῆς ἀλιείας ἀνὰ χεῖρας ὡς αἱ κομψευόμεναι τῶν λουτρῶν τῆς Τρουβίλλης ἢ τοῦ Οὐλγκάτ, ἔμενεν οἴκοι φέρουσα τὴν οἰκιακήν της ἐσθῆτα, παρομοία μὲ τὰς γειτονίσσας της, ἐντελῶς ἀργή, ἐλάχιστα μεριμνῶσα περὶ τοῦ οἴκου της, ὅπου τὴν ἔκλεπτον ὡς ἑταίραν, χωρὶς αὐτὴ νὰ τὸ εἰξεύρῃ. Ἡ ἰδία ἐκείνη γυνὴ ἥτις ἐφαίνετο διερχομένη ἔφιππος τὴν ὁδὸν κατὰ πᾶσαν πρωΐαν ἔμενεν ἐπὶ ὥρας ὁλοκλήρους συνομιλοῦσα μετὰ τῆς θεραπαινίδος της περὶ τῶν πέριξ κατοικουσῶν ἀλλοκότων ζευγῶν.

Ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐπανήρχετο εἰς τὴν ἀρχαίαν της περιωπὴν καὶ κατωτέρω ἔτι. Ἀπὸ τῆς τάξεως τῶν πλουσίων ἀστῶν μέχρι τῆς ὁποίας εἶχεν ἀνυψωθῆ διὰ τοῦ γάμου της ἐξωλίσθαινε μέχρι τῆς τάξεως τῶν συντηρουμένων γυναίων. Συχνάκις ταξειδεύουσα διὰ τοῦ σιδηροδρόμου μετὰ ἑταιρῶν παραδόξως ἐνδεδυμένων, ὧν ἡ κόμη ἀφίετο ἐν μέρει πρὸς τὰ ἔμπρος σκεπάζουσα τὸ μέτωπον, ἢ ἐρρίπτετο κυματίζουσα πρὸς τὰ ὀπίσω ὡς τῆς Γενοβέφας, ἀπέκτησεν ὁμοιότητα μετ' αὐτῶν. Ἐγένετο ξανθὴ ἐπὶ δύο μῆνας πρὸς μεγίστην ἔκπληξιν τοῦ Ρίσλερ, ἐκθάμβου διότι μετεβλήθη οὕτω ἡ μικρά του σύζυγος. Πλὴν ὅλαι αὐταὶ αἱ ἰδιοτροπίαι κατέθελγον τὸν Γεώργιον, ὅστις ἀνεύρισκεν ἐν αὐτῇ δέκα γυναῖκας. Αὐτὸς ἦτο ὁ ἀληθὴς σύζυγος, ὁ οἰκοδεσπότης.

Πρὸς διασκέδασιν τῆς Σιδωνίας εἶχε καταρτίσει εἶδός τι συντροφίας χάριν δῆθεν τῶν κοινωνικῶν σχέσεων, ἀποτελουμένων ἐκ τινων φίλων του ἀγάμων, καὶ ἐκ τινων ἐμπόρων ἀγαπώντων τὴν εὐζωΐαν, ἀλλ' ἐξ οὐδεμιᾶς οὐδέποτε γυναικός, διότι αἱ γυναῖκες εἶνε πολὺ ὀξυδερκεῖς. Ἡ κυρία Δόβσων ἦτο ἡ μόνη φίλη.

Διωργάνουν γεύματα, ἐκδρομὰς ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ, πυροτεχνήματα. Ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν ἡ θέσις τοῦ ἀτυχοῦς Ρίσλερ καθίστατο ἔτι μᾶλλον γελοία καὶ ἐξευτελιστική. Ὅτε ἐπέστρεφε τὴν ἑσπέραν κατάκοπος, ἀτημέλητος, ἦτο ἠναγκασμένος ν' ἀνέρχηται εἰς τὸν θάλαμόν του διὰ νὰ καλλωπισθῇ ὁπωσοῦν.

— Ἔχομεν προσκεκλημένους εἰς τὸ τραπέζι μας, ἔλεγεν αὐτῷ ἡ σύζυγός του, κάμε γρήγορα.

Καὶ ἐκάθητο παρὰ τὴν τράπεζαν τελευταῖος ἀφοῦ ἤθελε σφίγξει κύκλῳ τὴν χεῖρα τῶν συνδαιτυμόνων, φίλων τοῦ Φρομών, ὧν μόλις ἐγίνωσκε τὸ ὄνομα. Παραδόξως δὲ αἱ ὑποθέσεις τοῦ ἐργοστασίου διεξήγοντο εἰς τὴν τράπεζαν ἐκείνην, ὅπου ὁ Γεώργιος ἔφερε τοὺς γνωρίμους αὐτοῦ ἐκ τῆς λέσχης μὲ τὴν ἀτάραχον βεβαιότητα τοῦ πληρόνοντος τὴν δαπάνην.

Ἦσαν γεύματα καὶ δεῖπνα «χάριν τῶν ὑποθέσεων»· ὁ χαρακτηρισμὸς οὗτος ἐξήγει τὰ πάντα εἰς τὸν Ρίσλερ καὶ τὴν διηνεκῆ παρουσίαν τοῦ συνεταίρου του καὶ τὴν ἐκλογὴν τῶν συνδαιτυμόνων καὶ τὸν ἐξαίσιον καλλωπισμὸν τῆς Σιδωνίας, ἥτις ἐξωραΐζετο καὶ ἐδείκνυτο φιλάρεσκος πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ ἐμπορικοῦ των οἴκου. Ἀλλ' ἡ φιλαρέσκεια αὐτὴ τῆς ἐρωμέ-

νης του ἀπήλπιζε τὸν Φρομών. Κατὰ πᾶσαν ὥραν τῆς ἡμέρας μετέβαινεν ἐκεῖ ὅπως τὴν καταλάβῃ ἐξαίφνης, ἀνήσυχος, δυσπιστῶν, φοβούμενος ν' ἀφήσῃ ἐπὶ πολὺν καιρὸν μόνην καὶ αὐτεξούσιον τὴν ὕπουλον ἐκείνην καὶ διεφθαρμένην φύσιν.

— Καὶ τί γίνεται λοιπὸν ὁ σύζυγός σου; ἠρώτα ὁ γέρων Γαρδινοὰ ἐμπαικτικῶς τὴν ἐγγονήν του. Διατί δὲν ἔρχεται συχνότερα;

Ἡ Κλαίρη ἐδικαιολόγει τὸν Γεώργιον, ἀλλ' ἡ διαρκὴς ἐκείνη ἐγκατάλειψις ἤρχισε νὰ τὴν ἀνησυχῇ. Ἔκλαιε νῦν ὅτε ἐλάμβανε τὰ βραχέα ἐκεῖνα γραμμάτια, τὰ ἀγγέλματα ἅτινα ἔφθανον τακτικῶς καθ' ἑκάστην κατὰ τὴν ὥραν τοῦ γεύματος: «Μὴ μὲ περιμένῃς τὴν ἑσπέραν, ἀγαπητή μου φίλη. Δὲν θὰ δυνηθῶ νὰ ἔλθω εἰς Σαβινὺ εἰμὴ αὔριον, ἢ μεθαύριον διὰ τῆς νυκτερινῆς ἁμαξοστοιχίας.»

Ἐγευμάτιζε μελαγχολικὴ ἀντικρὺ τοῦ κενοῦ πινακίου· μολονότι δὲν ἐγίνωσκεν ὅτι ἠπατᾶτο, ἠσθάνετο ὅτι ὁ σύζυγός της ἀπεσυνείθιζεν αὐτήν. Τὰς ἡμέρας καθ' ἃς οἰκογενειακή τις ἑορτὴ ἢ ἄλλη περίστασις τὸν ἠνάγκαζε νὰ μένῃ εἰς τὴν οἰκίαν ἦτο πολὺ ἀφῃρημένος καὶ οὐδὲν ἔλεγε περὶ τῆς ἀπασχολούσης αὐτὸν σκέψεως. Ἡ Κλαίρη μὴ ἔχουσα πλέον μετὰ τῆς Σιδωνίας εἰμὴ λίαν ἀπομεμακρυσμένας σχέσεις οὐδὲν ἐγίνωσκεν ἐκ τῶν συμβαινόντων εἰς Ἀνιέρην. ἀλλ' ὅτε ὁ Γεωργιος ἀπήρχετο πάλιν ἐπειγόμενος καὶ μειδιῶν, ἐβασάνιζε τὸ πνεῦμά της ἐν τῇ μονώσει της δι' ἀνομολογήτων ὑπονοιῶν, καί, ὅπως οἱ ἀναμένοντες σφοδράν τινα θλῖψιν, ἠσθάνετο αἴφνης ἐν τῇ καρδίᾳ της μέγα κενόν, θέσιν ἑτοίμην διὰ τὴν συμφοράν.

Ὁ σύζυγός της δὲν ἦτο ἀφ' ἑτέρου εὐδαιμονέστερος αὐτῆς. Ἡ σκληρὰ ἐκείνη Σιδωνία ἐφαίνετο εὐχαριστουμένη νὰ τὸν βασανίζῃ. Ἐπέτρεπε νὰ τὴν περιποιῶνται ἐρωτικῶς ὅλοι. Κατ' ἐκείνας δὲ τὰς ἡμέρας Καζαβών τις, λεγόμενος καὶ Καζαβόνης, ἰταλὸς ὀξύφωνος τοῦ θεάτρου τῆς Τουλούζης, παρουσιασθεὶς πρὸς αὐτὴν παρὰ τῆς κυρίας Δόβσων ἤρχετο καθ' ἑκάστην καὶ ἔψαλλε διωδίας λίαν ἐπικινδύνους. Ὁ Γεώργιος λίαν ζηλότυπος ἔτρεχεν εἰς Ἀνιέρην καθ' ἑκάστην μετὰ μεσημβρίαν ἀμελῶν τὰ πάντα, ἤδη δ' ἤρχισε νὰ θεωρῇ ὅτι ὁ Ρίσλερ δὲν ἐπετήρει ὅσον ἔπρεπε τὴν σύζυγόν του. Τὸν ἤθελε τυφλὸν μόνον ὡς πρὸς αὐτόν.

Ἀ! ἂν ἦτο αὐτὸς ὁ σύζυγος πῶς θὰ τὴν διηύθυνεν. Ἀλλὰ δὲν εἶχε δικαίωμα ἐπ' αὐτῆς καὶ δὲν θὰ ἐδίσταζον οἱ ἄλλοι νὰ τοῦ τὸ παρατηρήσωσιν. Ἐνίοτε μὲ τὴν ἀκατανίκητον ἐκείνην λογικὴν ἥτις καὶ εἰς τῶν μωρῶν τὸ πνεῦμα προκύπτει, ἐσυλλογίζετο ὅτι ἀπατῶν αὐτὸς ὁ ἴδιος ἦτο ἄξιος ν' ἀπατᾶται. Ἦτο ἐν τέλει θλιβερὸς ὁ βίος του. Διήρχετο τὸν καιρόν του περιτρέχων ἀπὸ τοὺς ἀδαμαντοπώλας εἰς τοὺς ὑφασματοπώλας, ἐφευρίσκων δῶρα δι' αὐτήν, ἐκπλήσσων αὐτὴν ἐκάστοτε δι' ἀπροσδοκήτων δωρεῶν διότι τὴν ἐγίνωσκε κατὰ βάθος καὶ ἤξευρεν ὅτι ἠδύνατο νὰ τὴν διασκεδάζῃ διὰ τῶν δώρων, ὄχι ὅμως καὶ νὰ τὴν συγκρατῇ, καὶ ὅτι τὴν πρώτην ἡμέραν καθ' ἣν ἐκείνη ἤθελε βαρυνθῇ . . . .

Ἀλλ' ἡ Σιδωνία δὲν ἐβασανίζετο ἀκόμη. Διῆγε τὸν βίον ὅστις ἥρμοζεν αὐτῇ. Ἀπήλαυε πάσης ἐφικτῆς εἰς αὐτὴν εὐδαιμονίας. Ὁ πρὸς τὸν Γεώργιον ἔρως της οὔτε φλογερὸς ἦτο οὔτε ρομαντικός. Δι' αὐτὴν ὁ Γεώργιος ἦτο δεύτερος σύζυγος, νεώτερος, πρὸ πάντων δὲ πλουσιώτερος τοῦ ἄλλου. Ὅπως καταστήσῃ οἰκειοτέραν οὕτως εἰπεῖν τὴν μοιχείαν των προσείλκυσεν εἰς Ἀνιέρην τοὺς γονεῖς της, τοὺς ἐγκατέστησεν εἰς οἰκίσκον τινὰ κείμενον εἰς τὴν ἄκραν τοῦ χωρίου, διὰ τοῦ πατρὸς δ' ἐκείνου τοῦ ματαιοδόξου καὶ ἐθελοτυφλοῦντος καὶ διὰ τῆς μητρὸς τῆς φιλοστόργου καὶ πάντοτε τεθαμβωμένης ἐδημιούργει κύκλον τιμιότητος περὶ αὐτήν, ἧς ἠσθάνετο τοσούτῳ μᾶλλον τὴν ἀνάγκην, ὅσον περισσότερον ἀπεζενοῦτο αὐτῆς.

Τὰ πάντα ἦσαν διηυθετημένα καλῶς καὶ μεμετρημένα ἐν τῇ μικρᾷ ἐκείνῃ φαύλῃ κεφαλῇ ἣν διηύθυνε τόσον ἀπαθῶς ἡ διαφθορά· ἐφαίνετο δὲ ὅτι ὁ βίος της ἔμελλε νὰ διαρκέσῃ ἐπὶ πολὺ οὕτω γαλήνιος, ὅτε αἴφνης ἀφίκετο ὁ Φρὰντζ Ρίσλερ.

Εὐθὺς ὡς τὸν εἶδεν ἠννόησεν ἀμέσως ὅτι ἡ ἡσυχία της ἐπηπειλεῖτο, ὅτι σοβαρὰ σκηνὴ ἔμελλε νὰ ἐπακολουθήσῃ μεταξύ των.

Τὸ σχέδιόν της κατηρτίσθη ἐν τῷ ἅμα. Ἐπρόκειτο νῦν νὰ τὸ ἐκτελέσῃ.

Τὸ περίπτερον εἰς ὃ εἰσῆλθον ἦτο εὐρεῖα κυκλοτερὴς αἴθουσα, ἧς τὰ παράθυρα ἀπέβλεπον εἰς διαφορετικὴν ἕκαστον τοποθεσίαν, ἦτο δὲ διεσκευασμένον ἐπίτηδες διὰ τὴν μεταμεσημβρινὴν ἀνάπαυσιν, διὰ τὰς θερμὰς ὥρας τῆς ἡμέρας ὁπότε ζητεῖ τις καταφύγιον ἀποφεύγων τὸν ἥλιον καὶ τὸν θροῦν τοῦ κήπου. Κλιντὴρ λίαν χαμηλὸς ἔκειτο ὀλόγυρα περὶ τὸν τοῖχον, εἰς τὸ μέσον δὲ λίαν χαμηλὴ ἐπίσης τράπεζα ἐκ λάκκας κατάφορτος ἐκ διαφόρων κοινωνικῶν ἐφημερίδων.

Αἱ τοιχοστρωσίαι ἦσαν δροσεραί, τὰ ἐπὶ τοῦ ὑφάσματος δὲ αὐτῶν σχέδια, παριστῶντα πτηνὰ ἱπτάμενα μεταξὺ ὑποκυάνων καλάμων ἀπετέλουν οἱονεὶ τὴν αἴσθησιν θερινοῦ ὀνείρου, εἰκόνος ἐλαφρᾶς κυμαινομένης πρὸ τῶν κλειομένων ὀφθαλμῶν. Τὰ καταβιβασθέντα παραπετάσματα, ἡ ἐπὶ τοῦ δαπέδου ἠπλωμένη ψιάθη, ὁ ἐπὶ τῆς σκιάδος ἔξωθεν περιπλεκόμενος θάμνος τοῦ ἰάσμου διετήρουν ἀρκετὴν δροσερότητα, ἐπαυξανομένην ἐκ τῆς γειτνιάσεως τοῦ ποταμοῦ ἀδιακόπως ἀνατερασσομένου καὶ τοῦ ραντίσματος τῆς ὄχθης ὑπὸ τῶν μικρῶν αὐτοῦ κυμάτων.

Εὐθὺς ὡς εἰσῆλθεν ἡ Σιδωνία ἐκάθισεν ἐπὶ τοῦ κλιντῆρος ἀπωθοῦσα πρὸς τὰ κάτω τὴν ἐσθῆτά της, ἥτις κατέπεσεν ὡς ὄγκος χιόνος, μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς δὲ φωτεινούς, μὲ τὸ στόμα μειδιῶν, κλίνουσα ὀπισθοῦν τὴν μικρὰν κεφαλήν της, ἧς ὁ πλαγίως ἐπὶ τοῦ ἑνὸς μέρους αὐτῆς προσηρμοσμένος κόσυμβος ἐπηύξανε τὴν χαρίεσσαν καὶ προπετῆ ἰδιορρυθμίαν, ἔστη ἀναμένουσα.

Ὁ Φρὰντζ ὠχρότατος ἵστατο ὄρθιος βλέπων πέριξ αὐτοῦ. Εἶτα μετ' ὀλίγας στιγμάς:

— Σὰς συγχαίρω, κυρία, εἶπε· βλέπω ὅτι ἐννοεῖτε καλῶς τὴν εὐζωΐαν.

Ἀμέσως δέ, ὡς νὰ ἐφοβεῖτο μήπως ἡ συνδιάλεξις οὕτω πόρρωθεν ἀρξαμένη δὲν φθάσῃ ταχέως ἐκεῖ ὅπου αὐτὸς ἐπεθύμει, ἐπανέλαβεν ἀποτόμως:

— Εἰς ποῖον χρεωστεῖς αὐτὴν τὴν πολυτέλειαν; . . Εἰς τὸν σύζυγόν σου ἢ εἰς τὸν ἐραστήν σου;

Χωρὶς νὰ κινηθῇ ἀπὸ τοῦ κλιντῆρος, χωρὶς κἂν νὰ ἐγείρῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπ' αὐτοῦ, ἡ Σιδωνία ἀπήντησεν:

— Εἰς ἀμφοτέρους.

Ὁ Φρὰντζ ἐταράχθη κάπως ἐκ τοῦ τοιούτου θράσους.

— Ὁμολογεῖς λοιπὸν ὅτι ὁ ἀνὴρ ἐκεῖνος εἶνε ἐραστής σου; ἐπανέλαβεν.

— Ἀκοῦς ἐκεῖ! . . βέβαια!

Ὁ Φρὰντζ τὴν προσέβλεψε πρὸς στιγμὴν χωρὶς νὰ λαλήσῃ. Εἶχεν ὠχριάσει καὶ αὐτὴ ἐπίσης μὲ ὅλην της τὴν ἀταραξίαν καὶ το αἰώνιόν της μειδίαμα δὲν διεγράφετο πλέον ἐπὶ τῶν χειλέων της.

—Ἄκουσέ με, Σιδωνία, εἶπε τότε ὁ Φρὰντζ· τὸ ὄνομα τοῦ ἀδελφοῦ μου, τὸ ὄνομα τὸ ὁποῖον ἔδωκε πρὸς τὴν σύζυγόν του εἶνε καὶ ἰδικόν μου ὄνομα. Ἀφοῦ ὁ Ρίσλερ εἶνε ἀρκετὰ τρελλός, ἀρκετὰ τυφλὸς ὥστε νὰ τὸ ἀφίνῃ νὰ ἀτιμάζηται παρὰ σοῦ, ἐγὼ ἔχω καθῆκον νὰ τὸ προστατεύσω ἀπὸ τῶν προσβολῶν σου . . . Λοιπὸν σὲ προσκαλῶ νὰ εἰδοποιήσῃς τὸν κύριον Φρομὼν ὅτι ὀφείλει ν' ἀλλάξῃ ἐρωμένην τὸ ταχύτερον, καὶ νὰ ὑπάγῃ νὰ καταστραφῇ ἀλλοῦ... Εἰδεμή...

— Εἰδεμή; ἠρώτησεν ἡ Σιδωνία ἥτις ἐνόσῳ αὐτὸς ἐλάλει δὲν εἶχε παύσει παίζουσα μὲ τὰ δακτυλίδιά της.

— Εἰδεμὴ θὰ εἰδοποιήσω τὸν ἀδελφόν μου περὶ τῶν συμβαινόντων εἰς τὴν οἰκίαν του, θὰ ἐκπλαγῇς δὲ τότε ὅταν θὰ ἰδῇς τὸν Ρίσλερ βίαιον καὶ φοβερὸν ὅσον ἀβλαβὴς εἶνε συνήθως. Ἡ εἴδησις αὐτὴ θὰ τὸν θανατώσῃ ἴσως, ἔσο βέβαιος ὅμως ὅτι πρότερον θὰ φονεύσῃ σέ.

Ἡ Σιδωνία ὕψωσε τοὺς ὤμους.

— Αἴ! ἂς μὲ φονεύσῃ, εἶπε· τί μὲ μέλει;

Εἶπε δὲ ταῦτα μὲ ἦθος τόσον περίλυπον, ὥστε ὁ Φρὰντζ ἀκουσίως, ἠσθάνθη οἶκτον ὑπὲρ τοῦ πλάσματος ἐκείνου τοῦ νεαροῦ, τοῦ ὡραίου, τοῦ εὐδαίμονος, ὅπερ ὡμίλει περὶ τοῦ θανάτου του μετὰ τοιαύτης ἐγκαρτερήσεως.

— Τὸν ἀγαπᾷς λοιπὸν πολύ;.. εἶπεν αὐτῇ διὰ φωνῆς, ἥτις εἶχεν ἤδη καταστῇ ἀορίστως ἠπιωτέρα. Τὸν ἀγαπᾷς λοιπὸν πολὺ αὐτὸν τὸν Φρομών, ἀφοῦ προτιμᾷς ν' ἀποθάνῃς παρὰ νὰ τὸν στερηθῇς;

Ἐκείνη ἠνωρθώθη διὰ μιᾶς·

— Ἐγώ! ἀπήντησεν· ἐγὼ ἀγαπῶ αὐτὸν τὸν κομψευόμενον, αὐτὸν τὸν τιποτένιον, αὐτὸ τὸ κουτὸ κορίτσι μὲ ροῦχα ἀνδρίκια;.. Τί λέγεις; Ἐξέλεξα αὐτὸν ὅπως θὰ ἐξέλεγα οἱονδήποτε ἄλλον . . .

— Διατί;

— Διότι ἦτο ἀνάγκη, διότι ἤμην τρελλή, διότι ἔτρεφα εἰς τὴν καρδίαν μου καὶ τρέφω ἀκόμη ἔρωτα ἀθέμιτον, τὸν ὁποῖον θέλω ν' ἀποσπάσω ἀντὶ πάσης θυσίας.

Εἶχεν ἐγερθῆ καὶ ἐλάλει πρὸς αὐτὸν μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀντικρὺ τῶν ὀφθαλμῶν του, μὲ τὸ στόμα ἐγγύτατα τοῦ στόματός του, φρικιῶσα σύσσωμος.

Ἔτρεφεν ἔρωτα ἀθέμιτον!.. ποῖον λοιπὸν ἠγάπα;

Ὁ Φρὰντζ ἐφοβεῖτο νὰ τὴν ἐρωτήσῃ.

Χωρὶς ἀκόμη νὰ ὑποπτεύῃ τι, ἠννόει ὅτι τὸ βλέμμα ἐκεῖνο, ἡ πνοή της ὅτε ἔκυπτε πρὸς αὐτόν, ἔμελλον νὰ τῷ ἀποκαλύψωσι φοβερόν τι.

Ἀλλὰ τὸ καθῆκον αὐτοῦ ὡς τιμωροῦ τὸν ὑπεχρέου τὰ πάντα νὰ μάθῃ.

— Ποῖος εἶνε αὐτός;... ἠρώτησεν.

Ἡ Σιδωνία ἀπήντησε μετὰ φωνῆς ὑποκώφου:

— Εἰξεύρεις καλῶς ὅτι εἶσαι σύ!

Ἦτο ἡ σύζυγος τοῦ ἀδελφοῦ του.

Ἀπὸ δύο ἐτῶν ἤδη τὴν ἐσυλλογίζετο ὡς ἀδελφήν. Δι' αὐτὸν ἡ σύζυγος τοῦ ἀδελφοῦ του δὲν ὡμοίαζε ποσῶς μὲ τὴν πρώτην μνηστήν του καὶ ἐνόμιζεν ὅτι θὰ διέπραττεν ἔγκλημα ἀναγνωρίζων ἐξ ἑνὸς μόνου χαρακτηριστικοῦ τῆς μορφῆς της τὴν γυναῖκα πρὸς ἣν τοσάκις εἶχεν εἴπει ἄλλοτε: «Σὲ ἀγαπῶ!»

Καὶ τώρα τοῦ τὸ ἔλεγεν ἐκείνη!

Ὁ ταλαίπωρος τιμωρὸς ἔμεινεν ἐμβρόντητος, ἐνεός, μὴ γινώσκων τί ν' ἀπαντήσῃ.

Αὐτὴ δὲ ἀπέναντί του ἵστατο ἀναμένουσα...

Ἦτο ἡμέρα ἐαρινή, ἔμπλεως ἡλίου καὶ πυρετοῦ, ἐξ ἐκείνων καθ' ἃς ἡ ἐκ τῶν παρελθουσῶν βροχῶν παραγομένη ὁμίχλη ἐπιχέει χαυνότητά τινα καὶ μελαγχολίαν παράδοξον. Ὁ ἀήρ ἦτο χλιαρός, μυροβόλος ἐκ τῶν νεωστὶ φυέντων ἀνθέων, ἅτινα κατὰ τὴν πρώτην ἐκείνην ἡμέραν τοῦ καύσωνος ἀπέπνεον βαρεῖαν εὐωδίαν, ὡς

ἷα κεκρυμμένα ἐντὸς περιχειρίδος. Ὅλαι αὗται αἱ μεθυστικαὶ εὐωδίαι εἰσέδυον εἰς τὸ περίπτερον διὰ τῶν ἀνοικτῶν παραθύρων. Ἠκούοντο ἔξω τὰ κατὰ Κυριακὴν ὑπὸ τῶν πλανοδίων μουσικῶν κρουόμενα ὄργανα, φωναὶ μακρυναὶ ἐντὸς τοῦ ποταμοῦ, ἐγγύτερον δέ, εἰς τὸν κῆπον ἡ φίλερως καὶ λιπόθυμος φωνὴ τῆς κυρίας Δόβσων, ἥτις ἔλεγε στένουσα :

Μοῦπανε πῶς παντρεύεσαι
Καὶ στέκω νὰ πεθάνω!...

— Ναί, Φράντζ, πάντοτε σὲ ἠγάπησα· ἔλεγεν ἡ Σιδωνία. Τὸν ἔρωτα αὐτὸν τὸν ὁποῖον ἀπηρνήθην ἄλλοτε, διότι ἤμην πολὺ νέα καὶ αἱ νέαι δὲν ἠξεύρουν τί κάμνουν, τὸν ἔρωτα αὐτὸν οὐδὲν ἠδυνήθη νὰ ἐξαλείψῃ ἢ νὰ ἐλαττώσῃ. Ὅτε ἔμαθον ὅτι καὶ ἡ Ποθητὴ σὲ ἠγάπα ἡ τόσον ἀτυχής, ἡ τόσον ἀπόκληρος, παρακινουμένη ἀπὸ γενναιοφροσύνην ἠθέλησα νὰ καταστήσω εὐτυχῆ τὴν ζωήν της θυσιάζουσα τὴν ἰδικήν μου εὐτυχίαν καὶ ἀμέσως σὲ ἀπέκρουσα διὰ νὰ προτιμήσῃς ἐκείνην. Ἀ!.. πλὴν μόλις ἀπεμακρύνθης καὶ εὐθὺς ἠννόησα ὅτι ἡ θυσία ἦτο ἀνωτέρα τῶν δυνάμεών μου. Τὴν καϋμένην τὴν Ποθητήν! Ποσάκις τὴν κατηράσθην ἐνδομύχως! Τὸ πιστεύεις; ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἀπέφυγα νὰ τὴν ἰδῶ, νὰ τὴν συναντήσω. Ἡ θέα της μὲ ἐλύπει ὑπερβολικά.

— Ἀλλ' ἀφοῦ μὲ ἠγάπας, ἠρώτησεν ὁ Φράντζ λίαν σιγά, ἀφοῦ μὲ ἠγάπας, διατί ἐνυμφεύθης τὸν ἀδελφόν μου;

Ἡ Σιδωνία ποσῶς δὲν ἐταράχθη.

— Νυμφευομένη τὸν Ῥίσλερ, εἶπε, προσήγγιζα ἔτι μᾶλλον εἰς σέ. Ἔλεγον κατ' ἐμαυτήν: Δὲν ἠδυνήθην νὰ γείνω σύζυγός του· ἔστω λοιπόν, θὰ γείνω ἀδελφή του. Τοὐλάχιστον τοιουτοτρόπως θὰ μοὶ εἶνε ἐπιτετραμμένον νὰ τὸν ἀγαπῶ ἀκόμη καὶ δὲν θὰ διέλθωμεν δι' ὅλης μας τῆς ζωῆς ξένοι πρὸς ἀλλήλους. Φεῦ! εἶνε καὶ αὐτὰ ἐκ τῶν ἁπλοϊκῶν ἐκείνων ὀνείρων ἅτινα πλάττει καθεὶς ἐν ἡλικίᾳ εἴκοσι ἐτῶν καὶ ὧν ἡ πεῖρα καταδεικνύει ταχύτατα τὴν ματαιότητα... Δὲν ἠδυνήθην νὰ σὲ ἀγαπήσω ὡς ἀδελφόν, Φράντζ· δὲν ἠδυνήθην οὔτε κἂν νὰ σὲ λησμονήσω, διότι ὁ γάμος μου μὲ ἠμπόδιζεν. Ἂν εἶχα ἄλλον σύζυγον, ἴσως θὰ τὸ κατώρθωνα, ἀλλὰ μὲ τὸν Ῥίσλερ ἦτο φοβερόν. Μοὶ ὡμίλει ἀκαταπαύστως περὶ σοῦ, περὶ τῆς ἐπιτυχίας σου, περὶ τοῦ μέλλοντός σου. Σὲ ἀγαπᾷ τόσον πολὺ ὁ καϋμένος!... Παρεκτὸς τούτου, καὶ αὐτὸ ἦτο τὸ σκληρότερον δι' ἐμέ, ὁ ἀδελφός σου σοῦ ὁμοιάζει. Εἰς τὸ βάδισμά σας, εἰς τὰ χαρακτηριστικά σας ἐν γένει ἔχετε καὶ οἱ δύο τὸν αὐτὸν οἰκογενειακὸν τύπον, πρὸ πάντων δὲ εἰς τὴν φωνήν, διότι συχνάκις ἔκλεια τοὺς ὀφθαλμοὺς ὅτε μ' ἐθώπευε λέγουσα κατ'ἐμαυτήν: « Εἶνε ἐκεῖνος!.. εἶνε ὁ Φράντζ! » Ὅτε εἶδον ὅτι ὁ ἔνοχος αὐτὸς λογισμὸς καθίστατο βάσανος, προσεπάθησα νὰ ῥιφθῷ εἰς τὴν ζάλην διὰ νὰ τὸν ἀποφύγω. Συνήνεσα νὰ ἀκούσῳ τὸν Γεώργιον, ὅστις μὲ κατεδίωκε πρὸ πολλοῦ, νὰ μεταβάλω τὸν βίον μου, νὰ καταστήσω αὐτὸν θορυβώδη καὶ πολυτάραχον. Ἀλλὰ σοὶ ὁρκίζομαι, Φράντζ, ὅτι εἰς τὴν δίνην ἐκείνην τῆς ἡδονῆς εἰς τὴν ὁποίαν παρεφερόμην οὐδέποτε ἔπαυσα νὰ σὲ συλλογίζωμαι, ἂν εἶχε δέ τις τὸ δικαίωμα νὰ ἔλθῃ ἐδῶ νὰ μοῦ ζητήσῃ λόγον περὶ τῆς διαγωγῆς μου, βεβαίως ὁ τοιοῦτος δὲν θὰ ἦσο σύ, ὅστις χωρὶς νὰ τὸ θέλῃς μὲ ἔκαμες ὅ,τι εἶμαι....

Καὶ ἐσίγησεν.

(Ἕπεται συνέχεια).

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑΙ ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ

ΤΟ ΒΑΡΟΜΕΤΡΟΝ

Ἐκ πάντων τῶν ὀργάνων τὰ ὁποῖα μεταχειριζόμεθα πρὸς ἀναγνώρισιν καὶ καταμέτρησιν τῶν διαφόρων στοιχείων τοῦ κλίματος χώρας τινὸς δηλαδὴ τῆς ἀτμοσφαιρικῆς πιέσεως, τῆς θερμοκρασίας, τῆς ὑγρομετρικῆς καταστάσεως, τῆς ἐντάσεως καὶ διευθύνσεως τῶν ἀνέμων κτλ. τὸ βαρόμετρον εἶνε τὸ μᾶλλον χρήσιμον ὅπως συμβουλευώμεθα αὐτὸ εἰς πρόγνωσιν τοῦ καιροῦ. Πάντα τὰ ἄλλα δεικνύουσι τὴν κατάστασιν τῆς ἀτμοσφαίρας διὰ τὴν χρονικὴν στιγμήν, καθ' καθ' ἣν γίνεται ἡ παρατήρησις, ἐνῷ τῆς βαρομετρικῆς στήλης αἱ ταλαντώσεις προέρχονται ἐκ μεταβολῶν τῆς ἀτμοσφαίρας χρονικῶς μεμακρυσμένων ἡμῶν.

Ἐνδιαφέρει ἄρα ἡμᾶς ἡ καλὴ ἑρμηνεία τῶν ἐνδείξεων τοῦ βαρομέτρου. Πρὸς τοῦτο ἀνάγκη νὰ σημειωθῇ ἐνταῦθα, ὅτι δὲν ἔχουσι μεγάλην ἀξίαν αἱ ἐπὶ τῶν βαρομέτρων σεσημειωμέναι λέξεις, εἴτε ταῦτα δι' ἐπιστημονικὰς παρατηρήσεις εἰσὶ προωρισμένα εἴτε διὰ νὰ στολίζωσι τὰ γραφεῖα ἡμῶν. Αἱ λέξεις περὶ τῶν ὁποίων ἐνταῦθα γίνεται λόγος, εἰσὶν αἱ ἑξῆς:

Très sec,	78,5	Variable	76,0	Tempête	73.0.
Beau Fix	77,6	Pluie ou vent	74,9		
Beau Temps	76,7	Grande Pluie	74,0		

Γενικῶς ἐξεταζομένου τοῦ ζητήματος αἱ ἐνδείξεις αὗται δὲν εἶνε πάντοτε ἀνακριβεῖς· παρεδέχθησαν ταύτας ἀρχαῖοι παρατηρηταί, διότι ἐβεβαιώθησαν διὰ πολλῶν παρατηρήσεων, ὅτι ὁ καλὸς καιρὸς ἀντιστοιχεῖ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εἰς στάσιν τῆς βαρομετρικῆς στήλης ὑψηλήν, ἐνῷ ὁ κακὸς εἰς στάσιν ταπεινήν, καὶ ὅτι ὅσον ταπεινοτέρα ἦτο αὕτη τόσον ὁ καιρὸς ἦτο χειρότερος. Ἔτι δέ, ὅτι τὴν ἐλαχίστην στάσιν κατεῖχεν αὕτη κατὰ τὴν διάβασιν τῶν θυελλῶν

ἐκ τῆς χώρας, ἔνθα τὸ βαρόμετρον ἵστατο. Ἀλλ' ἐὰν παραδεχθῶμεν τὰς ἐνδείξεις ταύτας, ἀνάγκη νὰ προποιῶμεν αὐτὰς ὅταν τὸ βαρόμετρον μεταφέρηται ἀπὸ τόπου ἐν ᾧ τὸ μέσον ὕψος τῆς βαρομετρικῆς στήλης εἶνε 760 χιλιοστὰ (ὡς ὑποθέτει ἡ ἀνωτέρω βαθμολογία). εἰς ἄλλον ὑψηλότερον τοῦ πρώτου ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης εὑρισκόμενον, εἰς ὃν ἑπομένως τὸ ὕψος τῆς βαρομετρικῆς στήλης εἶνε μικρότερον. Ἐν χώρᾳ π. χ. ἐν ᾗ τὸ μέσον ὕψος τῆς βαρομετρικῆς στήλης εἶνε 727 ἢ 728 χιλιοστὰ πρέπει πρὸ τοῦ ἀριθμοῦ τούτου νὰ σημειωθῇ ἡ λέξις Variable, ἄλλως τὸ βαρόμετρον θὰ προλέγῃ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον Grande pluie ἢ Tempête Καὶ πάλιν ἐὰν διὰ νὰ ἄρωμεν τὴν ἀνακρίβειαν ταύτην γράψωμεν τὰς ἐνδείξεις ἐκείνας πρὸ βαρομετρικῆς κλίμακος προηγουμένως ἀναχθείσης εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης, θὰ περιπέσωμεν εἰς ἑτέραν ἀνακρίβειαν περὶ τῆς ὁποίας γάλλος ἐπιστήμων λέγει τὰ ἑξῆς: α'Ἀρκεῖ νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι διὰ τὸ Κλερμὸν π. χ. ἡ ἀτμοσφαιρικὴ πίεσις ἀναγομένη εἰς ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης μεταβάλλεται μεταξὺ τῶν ὁρίων 735 — 780 χιλιοστῶν, καὶ συνεπῶς ἡ βαρομετρικὴ στήλη τοῦ ὑδραργυρικοῦ βαρομέτρου ἢ ἡ βελόνη τοῦ μεταλλικοῦ οὐδέποτε θὰ δείξῃ Tempête ἢ Très sec, διότι αἱ λέξεις αὗται πρέπει νὰ σημειωθῶσι πέραν τῶν ἀνωτέρω ὁρίων, ἤτοι πρὸ τῶν 725 χιλιοστῶν διὰ τὴν πρώτην καὶ μετὰ τὰ 785 ἢ 795 χιλιοστὰ διὰ τὴν δευτέραν. Ἐὰν λοιπὸν αἱ προγνώσεις αἱ σημειωμέναι ἐπὶ τῶν βαρομέτρων εἰσὶν ἀληθεῖς διά τινα χώραν, παύουσι νὰ εἶνε ἀληθεῖς δι' ἑτέραν. Ἐπίσης πρέπει νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν καὶ ἡ ἀπὸ τοῦ ἰσημερινοῦ ἀπόστασις τῆς χώρας, διότι, ὡς ἐβεβαιώθη, ταραχαὶ τῆς ἀτμοσφαίρας ἴσης ἐντάσεως ταπεινοῦσι τὴν βαρομετρικὴν στήλην ὀλιγώτερον ἐν Ἀθήναις π. χ. ἢ ἐν Λαρίσῃ.

Τέλος πλεῖσται παρατηρήσεις ἐβεβαίωσαν ὅτι τὸ ἀπόλυτον ὕψος τῆς βαρομετρικῆς στήλης δὲν δύναται νὰ χρησιμεύσῃ εἰς ἀσφαλῆ πρόγνωσιν τοῦ καιροῦ· διότι παρετηρήθη ὅτι ἡ βαρομετρικὴ στήλη διατηρεῖ σταθερὸν ὕψος ἐνίοτε ἐνῷ ἡ τρικυμία μαίνεται ἢ βρέχει ραγδαίως· ἀπ' ἐναντίας δὲ ἀνυψοῦται ἢ ταπεινοῦται ἐνῷ ὁ καιρὸς εἶνε καλὸς καὶ ἡ ἀτμοσφαῖρα ἥσυχος.

Οὐδεμίαν λοιπὸν σημασίαν πρέπει νὰ ἀποδίδωμεν εἰς τὸ ἀπόλυτον ὕψος τῆς βαρομετρικῆς στήλης· μόνον τὰς μεταβολὰς εἰς ἃς αὕτη ὑπόκειται ὀφείλομεν μετὰ προσοχῆς καὶ ἐπιμελείας νὰ ἐξετάζωμεν, διότι ἐξ αὐτῶν δυνάμεθα νὰ προεικάσωμεν ἀσφαλῶς περὶ τοῦ μέλλοντος καιροῦ. Ἐὰν μάλιστα σημειωθῶσι τὰ ὕψη τῆς βαρομετρικῆς στήλης βαρομέτρων τοποθετημένων εἰς διάφορα σημεῖα τῆς ἐπιφανείας χώρας τινός, καὶ ἐπὶ τοῦ τοπογραφικοῦ χάρτου αὐτῆς ἀχθῶσι γραμμαὶ συνδετικαὶ τῶν σημείων τῶν ἐχόντων τὴν αὐτὴν βαρομετρικὴν ὑψίν, θὰ κατασκευασθῇ χάρτης μετεωρολογικός, ἡ μελέτη τοῦ ὁποίου θὰ ἐπιτρέπῃ τὴν λύσιν τοῦ προβλήματος τοῦ μέλλοντος νὰ ἐπικρατήσῃ καιροῦ καὶ τῆς διευθύνσεως τοῦ πνέοντος ἀνέμου.

Ἀλλὰ τοιαύτη ἐργασία δύναται νὰ ἐκτελεσθῇ μόνον παρὰ τοῦ διευθύνοντος κεντρικὸν μετεωρολογικὸν σταθμὸν εἰς ὃν μεταβιβάζονται καθ' ὡρισμένας ὥρας τῆς ἡμέρας ταυτοχρόνως τελούμεναι παρατηρήσεις. Περὶ τούτου δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ γείνῃ λόγος ἐνταῦθα.

Πρόκειται μόνον νὰ γνωσθῇ τί δύναται μεμονωμένος παρατηρητὴς ἐφωδιασμένος διὰ καλοῦ τινος βαρομέτρου ὑδραργυρικοῦ ἢ μεταλλικοῦ νὰ ἐπιτύχῃ, καὶ πῶς θὰ προγνωρίσῃ τὸν μέλλοντα νὰ ἐπικρατήσῃ καιρὸν ὁδηγούμενος ὑπ' αὐτοῦ. Περὶ τούτου ἰδοὺ τί αἱ παρατηρήσεις διεβεβαίωσαν.

Ὅταν ὁ καλὸς καιρὸς διατηρῆται ἐπί τινα ἀριθμὸν ἡμερῶν καὶ ὑπόσχεται νὰ διατηρηθῇ ἔτι, αἱ κινήσεις τῆς βελόνης τοῦ μεταλλικοῦ βαρομέτρου εἶνε σχεδὸν ἀνεπαίσθητοι. Ἐὰν δὲ τότε ἡ βελόνη ἀρχίσῃ νὰ στρέφηται πρὸς τὰ ἀριστερὰ τοῦ παρατηρητοῦ, ἀντιθέτως πρὸς τὴν κίνησιν τῶν δεικτῶν ὡρολογίου ἐν τῇ αὐτῇ θέσει τοποθετημένου, νὰ δεικνύῃ δηλαδὴ ἐλάττωσιν τῆς πιέσεως, καὶ μάλιστα ἐὰν στρέφηται κανονικῶς, ἡ μεταβολὴ τοῦ καιροῦ εἶνε πιθανή. Ταραχὴν τῆς ἀτμοσφαίρας μεγάλην πλησίον ἡμῶν ὑφισταμένην, καταιγίδα, ραγδαίαν βροχὴν ἢ τρικυμίαν προλέγει τὸ βαρόμετρον, ὅταν ὁ δείκτης αὐτοῦ βραδέως καὶ συνεχῶς πρὸς τὰ ἀριστερὰ τοῦ παρατηρητοῦ κινούμενος διαγράφῃ τόξον κύκλου πολλῶν ἑκατοστῶν μήκους· ταραχὴν δὲ μικράν, καθόσον διαγράφει τόξον κύκλου μέχρι δέκα χιλιοστῶν. Ἡ πρὸς τὰ ἀριστερὰ κίνησις συνήθως παύει καθ' ἣν στιγμὴν ἡ ταραχὴ τῆς ἀτμοσφαίρας εὑρίσκεται εἰς τὴν μεγίστην αὐτῆς ἔντασιν· ἐν ᾗ δ' ἐποχῇ ἰσχυρὰ καταιγὶς ὑφίσταται, ἡ ἀντίθετος πρὸς τὰ δεξιὰ κίνησις φανερώνει νέαν ἔκρηξιν αὐτῆς. Τρεῖς ὁλοκλήρους ἡμέρας πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς καταιγίδος παρατηρεῖται ἀσθενὴς πρὸς τὰ ἀριστερὰ κίνησις ἀπὸ ὀκτὼ δεκάτων τοῦ χιλιοστοῦ μέχρις ἑνὸς χιλιοστοῦ, παρετηρήθη δὲ ὅτι ἡ τοιαύτη κίνησις ἄρχεται ἐν ᾧ χρόνῳ ὁ δείκτης τοῦ βαρομέτρου κατέχει θέσιν ἀνωτέραν τῆς μέσης· μετὰ ταύτην ἐπακολουθεῖ βραδεῖα μὲν καὶ κανονικὴ ἀλλ' ἀξιοπαρατήρητος πρὸς τὰ ἀριστερὰ κίνησις προλέγουσα ὅ,τι προηγουμένως ἐσημειώθη.

Ἀλλ' ἐὰν ἡ πρὸς τὰ ἀριστερὰ κίνησις τοιαύτα προσημαίνει, ἡ πρὸς τὰ δεξιὰ ἀντιστρόφως προλέγει τὴν ἐπάνοδον τοῦ καλοῦ καιροῦ, ὅστις θὰ διαρκέσῃ πολὺ ἢ ὀλίγον καθόσον ἡ κίνησις αὕτη

εἶνε ἀπότομος ἢ βραδεῖα. Ἡ ἀπότομος δὲ πρὸς τὰ δεξιὰ κίνησις τελουμένη ἐνῷ ἡ βελόνη κατέχει τὴν μέσην θέσιν, προαγγέλλει προσεχῆ πρὸς τὰ ἀριστερὰ κίνησιν· ἐὰν δὲ αὕτη τελῆται ἐνῷ ἡ βελόνη κατέχει θέσιν πολὺ ταπεινοτέραν τῆς μέσης ἡ ἐπάνοδος τοῦ καλοῦ καιροῦ δὲν θὰ βραδύνῃ.

Συγκεφαλαιοῦντες τὰ ἀνωτέρω καὶ μετὰ μεγαλητέρας τόλμης συμπεραίνοντες ἐκ τῶν ἐνδείξεων τοῦ βαρομέτρου, δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι ἐν τῷ ἡμετέρῳ κλίματι ἡ βελόνη σπανίως ἵσταται κατωτέρω τῶν 750 χιλιοστῶν ἢ ὑπεράνω τῶν 770 ἢ καὶ 780. Καὶ ὅταν μὲν αὕτη ὑπερβαίνῃ τὰ 765 δυνάμεθα νὰ προείπωμεν, ὅτι θὰ ἐπικρατήσῃ ἡσυχος καιρὸς καὶ ξηρός, πολὺ θερμός, ἐὰν κατὰ τὸ θέρος γίνεται ἡ παρατήρησις αὕτη, πολὺ δὲ ψυχρός, ἐὰν κατὰ τὸν χειμῶνα· πρὸς τούτοις ὁ οὐρανὸς θὰ εἶνε καθαρὸς ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας. Ὅταν δὲ φθάσῃ κάτω τῶν 760 ἢ 755 χιλιοστῶν, ἐνῷ πνέει Νότιος ἢ Νοτιοδυτικὸς θερμός, προαγγέλλεται βροχὴ καὶ μετὰ πιθανότητος τοσοῦτον μεγαλητέρας, ὅσον ὁ πνέων ἄνεμος εἶνε ἰσχυρότερος. Μετὰ ταῦτα ἡ βελόνη θὰ στραφῇ πρὸς τὰ δεξιὰ ἐνῷ ὁ ἄνεμος θὰ τραπῇ εἰς Δυτικὸν ἢ Βορειοδυτικὸν καὶ ἡ βροχὴ θὰ ἐξακολουθήσῃ πίπτουσα ραγδαία μετὰ χαλάζης ἢ ἄνευ αὐτῆς ἀναλόγως τῆς ἐποχῆς. Ἐὰν ἐκ τῆς τοιαύτης θέσεως ἀρχίσῃ στρεφομένη πρὸς τὰ δεξιὰ ἀποτόμως καὶ ταχέως χωρὶς νὰ φθάσῃ τὰ 765 ἢ 770 χιλιοστά, εἶνε πιθανὸν ὅτι θὰ στραφῇ ἐκ νέου πρὸς τὰ ἀριστερά, τοῦ ἀνέμου τρεπομένου εἰς Νοτιοδυτικόν, καὶ ὅτι θὰ ἐπακολουθήσωσι τὰ αὐτὰ φαινόμενα. Ἐν γένει ἡ δύναμις τοῦ ἀνέμου αὐξάνει ἐφ' ὅσον ἡ βελόνη τοῦ βαρομέτρου κινεῖται πρὸς τὰ ἀριστερά, ἐλαττοῦται δὲ κανονικῶς καθ' ὅσον αὕτη κινεῖται πρὸς τὰ δεξιά.

Οἱ κανόνες οὗτοι ὑπόκεινται εἰς ἐξαιρέσεις, ὡς πάντες οἱ κανόνες· ἰσχύουσιν ὅμως διὰ τὰς περισσοτέρας περιπτώσεις καὶ μάλιστα ὅταν ἡ ἐλαχίστη ἀτμοσφαιρικὴ πίεσις εὑρίσκεται πρὸς βορρᾶν τοῦ παρατηρητοῦ, διευθύνεται δὲ πρὸς τὸ Βορειοανατολικὸν σημεῖον τοῦ ὁρίζοντος. Ἐὰν δὲ αὕτη εὑρίσκεται πρὸς Νότον αὐτοῦ, ἡ πρὸς τὰ ἀριστερὰ κίνησις τῆς βελόνης τοῦ βαρομέτρου θὰ ἀρχίσῃ συγχρόνως μετ' Ἀνατολικοῦ ἀνέμου καὶ πρέπει τότε νὰ περιμένωμεν ραγδαίαν βροχὴν καὶ χάλαζαν ἐνίοτε μετὰ σφοδροῦ ἀνέμου καὶ ψυχροῦ Μετὰ τοῦτο καθόσον ἡ βελόνη θὰ κινῆται πρὸς τὰ δεξιά, ὁ ἄνεμος θὰ τρέπηται εἰς Βορειοανατολικὸν ἢ Βόρειον μετὰ συνεχοῦς μὲν βροχῆς πλὴν οὐχὶ ραγδαίας.

Πρὸς τὰ συμπεράσματα ταῦτα, εἰς ἃ κατέληξαν σοφοὶ ἐπιστήμονες μετὰ πολυχρονίους παρατηρήσεις, εὗρον συμφωνούσας ἰδικάς μου παρατηρήσεις ἐπὶ διετίαν μὲν ἐν Λαρίσῃ καὶ τριετίαν ἐν Βόλῳ διὰ μεταλλικοῦ βαρομέτρου aneroïde τελεσθείσας, τὸ ὁποῖον ὁ φιλολογικὸς σύλλογος Παρνασσὸς εἶχε θέσει εἰς τὴν διάθεσίν μου. Ἄλλαι παρατηρήσεις ἐπὶ πέντε μὲν συνεχῆ ἔτη κατὰ τοὺς μῆνας Ἰούλιον καὶ Αὔγουστον, κατὰ τὸ τελευταῖον δὲ τοῦτο ἔτος ἐπὶ ἐννέα συνεχεῖς μῆνας τελεσθεῖσαι ἄλλοτε μὲν ὑπ' ἐμοῦ τοῦ ἰδίου ἄλλοτε δὲ ὑφ' ἑτέρου κατὰ τὰς ὁδηγίας μου ἐργασθέντος ἐν τῇ ἰδιαιτέρᾳ μου πατρίδι Σκιάθῳ, μοὶ ἐπιτρέπουσι νὰ συναγάγω τὰ ἑξῆς συμπεράσματα, ὅτι ἡ μὲν πρὸς τὰ ἀριστερὰ κίνησις τῆς βελόνης προλέγει ἄνεμον Ἀνατολικὸν ἢ Νοτιανατολικὸν ἢ Νότιον, ἡ δὲ πρὸς τὰ δεξιὰ Δυτικόν, Βορειοδυτικὸν ἢ Βόρειον. Βραδεῖα καὶ μικρὰ πρὸς τὰ δεξιὰ κίνησις προλέγει καλὸν καιρόν, ταχεῖα δὲ καὶ ἀπότομος πρὸς τὰ ἀριστερὰ ἢ δεξιὰ κίνησις προλέγει μεταβολὴν σπουδαίαν ἐν τῇ ἀτμοσφαίρᾳ. Ἡ πρὸς τὰ δεξιὰ κίνησις παύει συνήθως πνέοντος Βορειοδυτικοῦ ἀνέμου, ἡ δὲ πρὸς τὰ ἀριστερὰ πνέοντος Νοτιοδυτικοῦ.

Τοιαῦτα μὲν λοιπὸν δύναται νὰ ὑποδείξῃ ἡμῖν τὸ βαρόμετρον ὅταν καλῶς ἑρμηνεύωνται αἱ κινήσεις τῆς βελόνης αὐτοῦ. Ἐκ τούτων δὲ καλῶς κατανοεῖται ἡ σημασία τῆς διδασκαλίας τῆς Μετεωρολογίας, τῆς ἐπιστήμης ἧς ἔργον εἶνε ἡ τοιαύτη μάθησις, ἐν πᾶσι μὲν τοῖς σχολείοις ἰδίᾳ δὲ ἐν ταῖς γεωργικαῖς καὶ ναυτικαῖς σχολαῖς· διότι αἱ δι' αὐτῆς μεταδιδόμεναι γνώσεις, διὰ τοὺς ἀποφοίτους μὲν τῶν γυμνασίων θὰ εἶνε συμπλήρωμα τῆς παιδεύσεως ἧς ἔτυχον ἐκεῖ; διὰ δὲ τοὺς ἀποφοίτους τῶν γεωργικῶν καὶ ναυτικῶν σχολῶν αἱ γνώσεις αὗται ἐν τῷ πρακτικῷ βίῳ θὰ κατασταθῶσι δυνάμεις δι' ὧν οἱ μὲν πρῶτοι θὰ κανονίζωσι τὰς ἐργασίας των, οἱ δὲ δεύτεροι θὰ σώζωσι καὶ τὴν ἑαυτῶν ζωήν.

Δ. Δημητριάδης.
Καθηγητὴς τῶν μαθηματικῶν

ΑΗΣΜΟΝΗΘΕΙΣΑΙ ΣΕΛΙΔΕΣ

ΧΛΟΗ — ΓΡΑΣΙΔΙ.

Λέει ὁ μέγας Γκαῖτε 'ς ἕνα μέρος
Πῶς τόσος γιὰ τὴ χλόη τοῦλθεν ἔρως
Ποῦθελε 'ς τὴ δροσιά της νὰ κυλιέται,
Νὰ τὴν δαγκάνῃ, νὰ ξεχνᾷ πῶς εἶνε Γκαῖτε,
Νὰ τὴ φιλῇ 'σὰν ὥμορφη γυναῖκα . . .

Μπορεῖ νὰ 'πῇς τὸ ἴδιο, ναί, μὰ στέκα,
Εἶνε μικρὴ διαφορὰ 'ς τοὺς δυό σας:
Ἐκεῖνος — μὴ πρὸς κακοφανισμό σας —
Κι' ἀπὸ χορτάρι ἔκανε στολίδι
Καὶ σύ;.... Σὺ ἀφανίζεις τὸ γρασίδι.

Καβανθης Τριανταφυλλος

Ἐκ τῶν ἄρτι ἐκδοθέντων Ἠπειρωτικῶν Μελετημάτων τοῦ κ. Π. Γ. Χερλέντη ἀποσπῶμεν τὰς περὶ τῆς ἐν Ζαλόγγῳ καταστροφῆς σελίδας, ἐν αἷς ἐξιστορεῖται ἓν τῶν δραματικωτέρων συμβάντων τῆς νεωτέρας ἡμῶν Ἱστορίας.

Σ.τ.Δ.

Η ΕΝ ΖΑΛΟΓΓΩ, ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ

Κατὰ τὴν 29 Ἀπριλίου τοῦ 1888 ἐπεσκέφθην τὴν Πρέβεζαν ὅπως ἐξετάσω τὰ κατὰ τὸν μητροπολίτην Ἄρτης καὶ Ναυπάκτου Ἰγνάτιον καὶ ὅσα ἀφορῶσιν εἰς τὰ τῆς ἁλώσεως αὐτῆς ὑπὸ τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ τὴν 12 Ὀκτωβρίου τοῦ 1798. Ἐν αὐτῇ λοιπὸν ἔμαθον ὅτι εἰς τὸ χωρίον Καμαρίναν ἔζη εἰσέτι ἡ ἀδελφὴ τοῦ Μάρκου Μπότσαρη Ἀγγελικὴ Κώτση Γεωργίτζα Σαφάκα, γνωστὴ ὑπὸ τὸ ὄνομα *Καπετάνισσα*, ἀπὸ τοῦ 1828 κατοικοῦσα ἐν αὐτῷ, καὶ προσέτι ὅτι πλησίον τοῦ χωρίου αὐτοῦ κεῖται τὸ περίδοξον Ζάλογγον. Μετὰ τὰς ἐν Πρεβέζῃ ἐρεύνας μου ἀπεφάσισα νὰ ἐπισκεφθῶ τὸ χωρίον Καμαρίναν. Ὅθεν λαβὼν συνοδοιπόρους ἑφ' ἱππόν τινα χωροφύλακα, ὑπὸ τοῦ διοικητοῦ τῆς πόλεως δοθέντα μοι κατὰ σύστασιν τοῦ ἡμετέρου προξένου, καὶ Νάκον τινὰ Σουλιώτην ὡς ὁδηγόν, τὴν κυριακὴν τοῦ Θωμᾶ περὶ τὴν ὀγδόην πρωϊνὴν ὥραν, ἔχων καὶ τὸν ἐμὸν φίλον Δημήτριον Γηκόντου, ἐτράπην τὴν πρὸς τὴν Καμαρίναν ἄγουσαν. Διελθόντες δὲ πάντες ὁμοῦ τὸν λαμπρὸν ἐλαιῶνα τῆς Πρεβέζης καὶ τὰς ἀπεράντους πεδιάδας καὶ τὰ ἐρείπια τῆς Νικοπόλεως, ἔνθα σήμερον μόνον ποίμνια βόσκουσι, μετὰ τρεῖς καὶ ἡμίσειαν περίπου ὥρας ἐφθάσαμεν εἰς Καμαρίναν, καὶ φιλοφρόνως δεξιωθέντες ὑπὸ τῶν κατοίκων τοῦ χωρίου ἀνεπαύθημεν ὑπὸ μεγαλοπρεπῆ πλάτανον ἐν τῷ μέσῳ σχεδὸν τοῦ χωρίου κειμένην, παρ' ἣ ῥέει ἄφθονον καὶ κάλλιστον ὕδωρ. Περὶ τὴν μίαν μετὰ μεσημβρίαν ἐπεσκέφθην τὴν ἀδελφὴν τοῦ Μάρκου, ἄριστα δεξιωθεὶς ὑπὸ τῆς σεβασμίας γραίας. Οὐχὶ ὀλίγον δὲ συνετρίβη ἡ καρδία μου ὅτε εἰσελθὼν εἰς εὐτελέστατον καὶ πενιχρῶς διεσκευασμένον οἴκημα, καὶ ἰδίοις ὄμμασιν ἰδὼν τὴν οἰκτρὰν κατάστασιν τῆς ἀδελφῆς τοῦ Μάρκου, ἐδάκρυσα διὰ τὸ τῆς τύχης ἄστατον καὶ εὐμετάβολον, ἀναμνησθεὶς τὴν προτέραν δόξαν τοῦ οἴκου αὐτῆς. Σκληρὸν δ' ὅτι οὐδεμία φροντὶς ἐλήφθη ποτὲ περὶ αὐτῆς ὑφ' ὧν ἀνήκεν· ἀπέζη δὲ μόλις ἡ ἀναξιοπαθοῦσα γραῖα ἐξ εὐτελοῦς τινος συνταξεως χορηγουμένης αὐτῇ ὑπὸ τοῦ ρωσικοῦ κράτους, ἀφ' οὗ αἱ κατὰ καιρὸν κυβερνήσεις τοῦ ἔθνους ἐλησμόνησαν αὐτήν. Μίαν ὥραν περίπου ἔμεινα παρὰ τῇ σεβασμίᾳ γραίᾳ, πολλὰ ἀνερευνῶν αὐτὴν καὶ πολλὰ διηγουμένην μοι περὶ τοῦ πολυταράχου αὐτῆς βίου.

Ἡ Καμαρίνα κεῖται ἐν τῷ τμήματι τῆς Λάμαρης ἐπὶ τῶν ὑψωμάτων τοῦ βουνοῦ τοῦ ὀνομαζομένου Κιτέτι, καὶ ἔχει ἄποψιν τῶν πέριξ λαμπράν. Σύγκειται δὲ ἐξ ἑκατὸν περίπου οἰκιῶν, οἰκουμένων ὑπὸ ψυχῶν πεντακοσίων καὶ ἐπέκεινα. Τὸ χωρίον καὶ αἱ γαῖαι αὐτοῦ ἀνήκουσιν εἰς τὴν γυναικείαν μονὴν τῶν Ταξιαρχῶν, κειμένην ἡμίσειαν περίπου ὥραν μακρὰν αὐτοῦ εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ βουνοῦ Ζαλόγγου. Ἔχει δὲ σχολὴν συντηρουμένην κατὰ μέγα μέρος ἐκ τῶν προσόδων τῆς μονῆς Οἱ κάτοικοι δὲ τοῦ χωρίου πληρώνουσιν ἐκτὸς τῆς δεκάτης τῆς κυβερνήσεως καὶ δεκάτην εἰς τὴν μονὴν διὰ τὴν καλλιέργειαν τῶν γαιῶν αὐτῆς. Εἰς τὴν μονὴν ἀνήκει καὶ ἕτερον παρακείμενον χωρίον, τὸ Σέσοβον, μικρότερον τῆς Καμαρίνας. Ἡ μονὴ αὕτη ὑπῆρχεν ἄλλοτε πλουσία, ἀλλ' ὁ Ἀλῆ Πασᾶς ἀφαιρέτας τὰ πλεῖστα τῶν κτημάτων αὐτῆς ἀφιέρωσεν αὐτὰ εἰς τουρκικὰ ἱδρύματα καὶ τεμένη.

Περὶ τὴν δευτέραν μετὰ μεσημβρίαν ἐκινήσαμεν διευθυνόμενοι εἰς τὴν μονὴν τῶν Ταξιαρχῶν, ὅπου φθάσαντες ἐτύχομεν ἀρίστης ὑποδοχῆς παρὰ τῆς προϊσταμένης τῆς μονῆς μοναχῆς. Συνίσταται σήμερον ἡ μονὴ ὑπὸ εὐτελῶν τινων κελλίων καὶ τιμᾶται ἐπ' ὀνόματι τῶν Ταξιαρχῶν· ἀλλ' ἡ ἐκκλησία αὐτῆς κεῖται ἀπωτέρω τῆς μονῆς πρὸς τὴν κορυφὴν τοῦ βουνοῦ. Κεῖται δὲ ἡ μονὴ εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Ζαλόγγου, εἰς τὰ πρόθυρα τῆς φαράγγος τῆς σχηματιζομένης ὑπ' αὐτοῦ καὶ τοῦ παρακειμένου Κιτέτι. Ἐντὸς τῆς μονῆς ὑπάρχει ἐκκλησία τιμωμένη ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Δημητρίου, ἧς τὸ ἐσωτερικὸν ἅπαν ἐτοιχογραφήθη κατὰ τὸ 1817 ἐπὶ τῆς ἀρχιερατείας τοῦ Πορφυρίου, ὡς δηλοῖ ἡ ἄνωθεν τῆς εἰσόδου τῆς δευτέρας θύρας τῆς ἐκκλησίας ἐπὶ τοῦ κονιάματος τεθειμένη ἐπιγραφή. Πρὸ τῆς εἰσόδου δὲ τῆς πρώτης θύρας ἐπὶ πλακὸς πυρίτου λίθου ἐπὶ τοῦ ἐδάφους κειμένης φέρεται ἡ ἑξῆς ἀρχαία ἐπιγραφή:

ΑΝΙΚΑΤΟΣ ΚΕΦΑΛΟΥ

Ἐν τῇ μονῇ καὶ ταῖς ἐκκλησίαις αὐτῆς οὐδὲν μνημεῖον τέχνης ἢ ἔγγραφον εὗρον· διότι τὸ μὲν ὁ χρόνος, τὸ δὲ αἱ δηώσεις καὶ λεηλασίαι τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ κατέστρεψαν τὰ πάντα. Ἐν ἑνὶ δὲ καὶ μόνῳ τῶν βιβλίων τῆς μονῆς ὑπάρχουσι σημειωμένα ὀνόματά τινα ἡγουμένων καὶ ἐπισκόπων τῆς ἐπαρχίας παρῳχημένων χρόνων. Μία δὲ καὶ μόνη ἀτραπός, καὶ αὕτη ἀνάντης καὶ δύσβατος ἄγει ἐκ τῆς μονῆς εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῶν Ταξιαρχῶν. Ἡ μονὴ ἂν καὶ γυναικεία διοικεῖται ὄρως ὑπὸ ἡγουμένου, ἧς ὁ τελευταῖος ἀπεβίωσε κατὰ τὸ 1886, Ἀγαθάγγελος καλούμενος. Τοῦτον διεδέχθη Κεφαλλήνιός τις, ἀλλ' ἐπ' ὀλίγον χρόνον ἐνεκαρτέρησε. Τὰ

δὲ κατ' αὐτὴν διοικοῦνται ὑπὸ ἐπιτρόπων ἐκλεγομένων παρὰ τῶν κατοίκων τῆς Καμαρίνας καὶ τοῦ Σεσόβου. Ἀγνοῶ ἐὰν ἀλλαχοῦ περιεσώθη σιγίλλιόν τι πατριαρχικὸν περὶ αὐτῆς ἢ ἐδημοσιεύθη που. Οἱ κάτοικοι τῆς Καμαρίνας ἔχουσιν ἐκ παραδόσεως ὅτι ἡ μονὴ περὶ ἧς ὁ λόγος ἐκτίσθη πρὸ ὀκτακοσίων περίπου ἐτῶν, καὶ ὅτι ἐπὶ τοῦ βουνοῦ τοῦ Ζαλόγγου εὑρέθη ἡ εἰκὼν τῶν Ταξιαρχῶν ὑπό τινος ποιμένος Σάββα καλουμένου, ὅστις διερευνῶν τὰ περὶ αὐτῆς ἔμαθεν ὅτι ἀνῆκεν αὕτη εἴς τινα ἐκκλησίαν τῶν Ταξιαρχῶν κειμένην νοτιανατολικῶς μεταξὺ Λούρου καὶ Παλαιορροφόρου μίαν καὶ ἡμίσειαν ὥραν μακράν. Ἀποκομίσαντος δ' αὐτοῦ τὴν εἰκόνα εἰς ὃν ἀνῆκε ναόν, αὕτη πάλιν ἐπέστρεψεν εἰς τὸ προσφιλὲς αὐτῇ μέρος, τουτέστι τὸν βουνὸν τοῦ Ζαλόγγου. Τότε δὲ ὁ ποιμὴν ἀνήγειρε τὸν ναὸν τῶν Ταξιαρχῶν ἐπὶ τοῦ τόπου αὐτοῦ, καὶ μετέπειτα τὴν μονήν, γενόμενος μοναχός· ἐξ αὐτοῦ δὲ καὶ ὁ βουνὸς τοῦ Ζαλόγγου *Παπαββᾶς* καλεῖται, καὶ ἡ τοποθεσία ἐπονομάζεται *Εἰκόνα*, ὡς ἐκ τῆς αὐτόθι εὑρέσεως τῆς εἰκόνος.

Ἀναπαυθέντες καὶ ἀριστήσαντες ἐν τῇ μονῇ ἐπορεύθημεν εἰς τὸν τόπον ἐν ᾧ κατέπεσον οἱ Σουλιῶται ὑπὸ τοῦ Ἀλῆ διωκόμενοι. Εἶναι δὲ οὗτος κρημνὸς πλήρης ἀπορρώγων πετρῶν, καθέτως καὶ ἀποτόμως εἰς ὕψος μέγιστον αἰρόμενος, ἀπὸ τοῦ ὁποίου καταπεσόντες οἱ ὑπὸ τοῦ παρασπονδήσαντος Ἀλῆ Πασᾶ καταδιωκόμενοι μεγάθυμοι ἐκεῖνοι ἄνδρες, προὐτίμησαν μᾶλλον τὸν ἔντιμον θάνατον ἢ νὰ παραδώσωσιν ἑαυτοὺς εἰς τὸ ἀνθρωπόμορφον ἐκεῖνο θηρίον. Ὁ ἱστορικὸς οὗτος κρημνός, καθ' ἃ βεβαιοῦσιν οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου, ὑπέστη ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ ἀλλοιώσεις τινάς, πολλῶν ἀπορρώγων πετρῶν ἀποσπασθεισῶν ἀπ' αὐτοῦ καὶ θάμνων ἐκριζωθέντων. Παραλαβὼν ἐγὼ τὸν ὁδηγόν μου Νάκον ἐτράπην τὴν πρὸς τὴν κορυφὴν τοῦ βουνοῦ ἄγουσαν, καὶ πολλάκις ἰλιγγιάσα ἀφορῶν πρὸς τὸ ἀπόκρημνον καὶ δύσβατον καὶ ὀλισθηρὸν τῆς ἀνόδου, καθ' ὅσον μάλιστα ἀπέφραττον αὐτὴν πρίνοι, ἀσπάλαθοι καὶ ἄλλα ἀκανθώδη φυτά. Τέλος δὲ μετὰ μιᾶς ὥρας περίπου ταλαιπωρίαν ἀνήλθομεν εἰς τὴν κορυφὴν ἀναρριχώμενοι μᾶλλον ἢ βαδίζοντες. Περιγραφὴν τοῦ ἐνδόξου τούτου βουνοῦ παρατίθημι ἐνταῦθα πρὸς ἀκριβῆ κατανόησιν. Περὶ τὴν ἑβδόμην ἑσπερινὴν ὥραν διελθόντες διὰ τῶν ἐρειπίων παρακειμένης ἀρχαίας πόλεως, ἣν οἱ κάτοικοι ὀνομάζουσι Κασσιόπην, ἐπεστρέψαμεν ἐν πυκνοτάτῃ ὁμίχλῃ εἰς Καμαρίναν, παραιτήσαντες τὴν ἰδέαν τῆς ἐν τῇ μονῇ διανυκτερεύσεως.

Ὁ βουνὸς τοῦ Ζαλόγγου, ὁ τοσοῦτον περίδοξος καταστὰς ἕνεκα τοῦ τῶν Σουλιωτῶν ἡρωϊκοῦ θανάτου, ἀποτελεῖ βράχον πανταχόθεν ἀπόκρημνον, μίαν δὲ καὶ μόνην ἄνοδον ἔχοντα ἀπὸ τῆς μονῆς τῶν Ταξιαρχῶν πρὸς τὸν ὁμώνυμον ναόν, ἐξ ἧς δύναταί τις, μὲ πολλὴν ὅμως δυσκολίαν, ν' ἀνέλθῃ καὶ ἔρριπος. Παρὰ τὴν κορυφὴν τοῦ πρὸς τὴν μονὴν ἀφορῶντος μέρους μεσημβρινῶς ὑπάρχει ὁ ναὸς τῶν Ταξιαρχῶν μικρὸς καὶ καθ' ἑκάστην ἐρειπούμενος, ἐξ οὗ καὶ ἡ μονὴ ἐπονομάζεται. Τὸ δὲ πρὸς τὴν Καμαρίναν ἀποβλέπον μέρος τοῦ βουνοῦ δυτικῶς σχηματίζεται εἰς κατωφερὲς ἀπότομον ὁροπέδιον οὕτως εἰπεῖν, ἐκ βράχων καὶ πετρῶν ὀξυτόμων καὶ ἐκ πρίνων καὶ ἑτέρων ἀκανθωδῶν θάμνων καλυπτόμενον, ἀποτόμως δὲ ἀπολῆγον εἰς φοβερὸν βάραθρον, εἰς ὃ κατέπεσον οἱ γενναῖοι ἐκεῖνοι Σουλιῶται. Μόνον δὲ τὸ πρὸς ἄρκτον μέρος τοῦ βουνοῦ, πρὸς τὸ Παλαιορρόφορον, δύναται νὰ καταληφθῇ ὁ βουνὸς οὗτος, δυσχερῶς ὅμως. Ἀρκτικῶς δὲ τοῦ προειρημένου ὁροπεδίου σχηματίζονται δύο μικραὶ χαράδραι κατάφυτοι ἐκ δενδροειδῶν πρίνων παραλλήλως διηκόντων ἕως τοῦ ἀποκρήμνου μέρους ἀνατολικῶς ὅπου κατέπεσεν ὁμάς τις τῶν Σουλιωτῶν. Ἡ τοποθεσία αὕτη ὀνομάζεται *Εἰκόνα*, ὡς ἐκ τῆς ἐκεῖ εὑρεθείσης εἰκόνος, καθὰ προείρηται. Ἀριστερόθεν δὲ τοῦ εἰρημένου βαράθρου ὑπάρχει ἑτέρα ἄνοδος δυσπείβατος, συνεχομένη μετὰ τῆς πρὸς ἄρκτον τοῦ Παλαιορροφόρου, ἐξ ἧς ἀνήλθομεν ἐγώ τε καὶ ὁ ὁδηγός μου Νάκος εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ βουνοῦ, ἀναρριχώμενοι μᾶλλον ἢ βαδίζοντες, ἕνεκα τῶν ἀπορρώγων καὶ ὀξυτόμων πετρῶν καὶ τοῦ δρυμώδους, ὡς προεῖπα, τοῦ τόπου. Τὸ ὁροπέδιον εἶναι ἄνανταες καὶ πολὺ δύσβατον, ἀπολῆγον εἰς βράχους μεγίστους πρὸς ἀνατολάς. Μόνον δὲ ἐντὸς τῶν δύο χαραδρῶν ὑπάρχει ὀλίγη γῆ, ἀλλὰ καὶ αὕτη ἀνώμαλος καὶ δυσπόρευτος, τὸ δὲ λοιπὸν τοῦ ἐδάφους συνίσταται ἐκ βράχων ἐχόντων ὀξείας κορυφὰς καὶ σχεδὸν καταφύτων ἐκ τῶν ἰδίων θάμνων. Ὡς ἐκ τούτου δὲ τὸ ἔδαφος ὅλου τοῦ βουνοῦ καταντῷ δύσβατον καθ' ὅλην αὐτοῦ τὴν ἔκτασιν. Καὶ τοιαύτη μὲν εἶναι ἡ περιγραφὴ τοῦ ἐνδόξου βουνοῦ, ὅπου τὴν 20 Δεκεμβρίου τοῦ 1803 ἔτους διεδραματίσθη ἓν τῶν τραγικωτέρων ἔργων τῆς πατρίου ἡμῶν ἱστορίας.

Τὰ περὶ τοῦ ἡρωϊκοῦ καὶ ἐνδόξου τούτου γεγονότος ἀνέγραψαν ἐκ μὲν τῶν ἡμετέρων ὁ Χριστόφορος Περραιβός, ὁ Ἀραβαντινός, ὁ Π. Α. Σ., ὁ Κουτσονίκας, ὁ Ι. Γούσης καὶ ἄλλοι· ἐκ δὲ τῶν ξένων πολλοί. Ἐνταῦθα δὲ μόνον τῶν ἡμετέρων ἐπανορθῶ ἀσυμφωνίας τινὰς καὶ ἁμαρτήματα· διότι ἐξ αὐτῶν πλανηθέντες καὶ οἱ ξένοι παριστόρησαν τὸ πρᾶγμα. Προβαίνω λοιπὸν εἰς τὴν διήγησιν τοῦ γεγονότος ὅπως ἐξιστόρησεν αὐτὸ πρὸς τοὺς Καμαριναίους ὁ κατὰ τὸ 1886 τελευτήσας ἡγούμενος τῆς μονῆς τῶν Ταξιαρχῶν Ἀγαθάγγελος, ὅστις ἤκουσεν ὅλην τὴν τραγικωτάτην αὐτὴν ἱστορίαν ἀπὸ στόματος τῆς ἐκ τῆς καταστροφῆς ἐκείνης διασωθείσης Λάμπρως, ἥτις διήνυσε τὸν βίον αὐτῆς ἐν τῇ ἰδίᾳ μονῇ.

Τὴν παντελῆ τῶν Σουλιωτῶν ἐξολόθρευσιν μηχανώμενος ὁ θηριώδης Ἀλῆς κατώρθωσε διὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Βελῆ Πασᾶ, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ἕνεκα τῶν μεταξὺ αὐτῶν διαιρέσεων καὶ διχοστασιῶν, νὰ διασπάσῃ αὐτούς, μετὰ τὴν ἐντιμον ἐκείνην συνθήκην τῆς παραδόσεως τοῦ ἐνδόξου Σουλίου, καὶ τῆς ἐνόπλου ἀναχωρήσεως αὐτῶν μετὰ τῶν κινητῶν αὐτῶν πραγμάτων. Οὕτως οἱ ἔνδοξοι αὐτοὶ μαχηταὶ ἐγκαταλιπόντες τὴν πατρίδα αὐτῶν κατὰ τὴν 16 Δεκεμβρίου τοῦ 1803 διηρέθησαν εἰς τρεῖς μοίρας, ἐξ ὧν ἡ μεγαλητέρα περὶ τοὺς δισχιλίους ὑπὸ τὸν Τζαβέλαν, Δράκον, Δαγκλῆν, Ζέρβαν καὶ ἄλλους ἐτράπησαν τὴν πρὸς τὴν Πάργαν ἄγουσαν, ἔνθα καὶ διεσώθησαν διαφυγόντες τὸν κίνδυνον τῆς ἐπιδρομῆς τοῦ παρασπονδήσαντος τυράννου· ἐννεακόσιοι δὲ περίπου ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Κίτσου Μπότσαρη, Ν. Κουτσουνίκα, Φωτομάρα, καὶ ἕτεροι πάλιν περὶ τοὺς ἑξακοσίους ὑπὸ τὸν Μπότσαρην ἐτράπησαν τὴν εἰς Βουργαρέλιον τῶν Τσουμέρκων (Κιμερίων), ἔνθα πρὸ ἐτῶν εἶχεν ἀποκατασταθῆ ὁ Γεώργιος Μπότσαρης· οἱ δὲ λοιποὶ τριακόσιοι περίπου, παρεπείσθησαν, ὡς φαίνεται, ὑπὸ τοῦ τυράννου ὑποσχεθέντος αὐτοῖς ὅτι θὰ τοῖς δώσῃ οἷον θελήσωσι τόπον πρὸς κατοίκησιν, καὶ πρὸς *καπετανάτα*. Ἐπίστευσαν λοιπόν, λέγει ὁ Ἀραβαντινός, βασισθέντες εἰς τὴν συνείδησιν καὶ τὴν πίστιν τοῦ Ἀλῆ, καὶ ἐξέλεξαν πρὸς κατοικίαν τὴν περιοχὴν Λάμαρης. Ἐξέλεξαν λοιπὸν ὡς πρόσκαιρον κατοίκησιν τὴν μονὴν τοῦ Ζαλόγγου, ἐν ᾗ ἔφθασαν τὴν 18 Δεκεμβρίου τοῦ 1803· αἱ δὲ πατριαὶ αἱ αὐτόσε μετοικήσασαι ἦσαν αἱ τοῦ Κουτσονίκα, Γούση, Μπούσμπου, Μαλαμάτων, Καραμπινάτων, Φωτομάρα, Τζωρτζάτων καὶ Μποτζιάτων.

Οὗτοι λοιπὸν περὶ τοὺς τριακοσίους συμποσούμενοι σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις ἔφθασαν τὴν 18 Δεκεμβρίου εἰς τὴν ἐν Ζαλόγγῳ μονὴν τῶν Ταξιαρχῶν, ἀνατολικῶς τοῦ Σουλίου κειμένην, δεκάωρον δὲ ἀπέχουσαν αὐτοῦ, καὶ ἐν αὐτῇ παρέμειναν περὶ τὰς δύω ἡμέρας, ὁπότε τὴν 20 Δεκεμβρίου ἐπεφάνη στρατιὰ τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ, ὃν διεβουκόλει ἡ ἰδέα ὅτι ἔμελλεν οὕτω νὰ ζωγρήσῃ τοὺς πάντας ἀποκλείων αὐτοὺς ἐντὸς τῆς μονῆς, ἢ καὶ ἀναγκάζων ν' ἀνέλθωσιν εἰς τὸν βουνὸν τοῦ Ζαλόγγου, ὅπου προλαβὼν ἔστειλε στρατὸν καὶ κατέλαβεν ἐν τῷ κρημνώδει αὐτῷ τόπῳ πάντα τὰ πρὸς διάδρασιν τοῦ καταδιωκομένου θηράματος αὐτοῦ ἐπιτήδεια μέρη. Συνέκειτο δὲ ὁ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον σταλεὶς στρατός, ὅστις ἐξεκίνησεν ἀπὸ τοῦ Παλαιορροφόρου, ἐκ χιλίων Ἀλβανῶν ὑπὸ τὸν Μπεκὶρ Τζογαδοῦρον· ὁ δὲ υἱὸς τοῦ σατράπου Βελῆς μεθ' ἑτέρων χιλίων περίπου ἐπορεύθη εἰς Καμαρίναν καὶ κατέλυσε παρὰ τῷ Γεωργίτσα, ὃν καὶ ἀπέστειλε μετὰ τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ καὶ μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Γεωργίτσα Πάνου κατὰ τῶν ἐν τῇ μονῇ ἀμερίμνως διατριβόντων, ἵνα συλλάβωσιν ἅπαντας καὶ ἀπάξωσι πρὸς αὐτόν.

Ἐνῷ λοιπὸν οἱ Σουλιῶται διῆγον ἡσυχοι ἐν τῇ μονῇ μηδὲν ὑποπτεύοντες, τὴν 23 Δεκεμβρίου ἐκίνησαν ἐκ Καμαρίνας οἱ στρατοὶ τοῦ Ἀλῆ ὁδεύοντες κατὰ τῆς μονῆς· καὶ περὶ τὴν ὑγδόην πρωϊνὴν ὥραν παιδία τινὰ τῶν Σουλιωτῶν παίζοντα ἔξωθεν τῆς μονῆς, ἰδόντα αὐτοὺς ἐπερχομένους ἔτρεξαν ἐντὸς φωνάζοντα «*Τοῦρκοι, Τοῦρκοι.*» Παρευθὺς δὲ οἱ Σουλιῶται συνασπισθέντες σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις, καὶ αὐτοψεὶ βεβαιωθέντες περὶ τῆς ἐπελεύσεως αὐτῶν, ἐτράπησαν τὴν πρὸς τὸν βουνὸν ἄγουσαν, οὐδεμιᾶς ἄλλης διεξόδου ὑπαρχούσης πρὸς ὑποχώρησιν, σκοποῦντες δὲ οὕτω νὰ κατέλθωσιν ἐκ τοῦ ἀρκτικοῦ μέρους πρὸς τὸ Παλαιορρόφορον καὶ σωθῶσι διὰ τῆς φυγῆς. Ἀλλ' ὅταν ἀνελθόντες εἰς τὸν βουνὸν καὶ πρὸς τὸ μέρος ἐκεῖνο ὁδεύοντες εἶδαν τοὺς περὶ τὸν Μπεκὶρ Τζογαδοῦρον κατέχοντας αὐτό, τότε δὴ τότε κατανοήσαντες τὸν μέγιστον κίνδυνον ὃν ἐκινδύνευον τεθειμένοι ὄντες μεταξὺ δύω ἐχθρικῶν πυρῶν ἔκ τε τῶν ἔμπροσθεν καὶ τῶν ὄπισθεν, ἀπεφάσισαν, ἵνα ἀποφύγωσι τὰ δεινὰ τοῦ ἀργαλέου ἐξανδραποδισμοῦ, νὰ δώσωσι τέλος τῆς ζωῆς των διὰ πράξεως τόσον σπαρταχικαρδίου ὅσον καὶ ἡρωϊκῆς· διότι φέροντες ἔρριψαν πρῶτον τὰ τέκνα αὐτῶν κατὰ τοῦ φρικώδους βαράθρου, εἶτα δὲ διὰ τῆς σπάθης μαχόμενοι ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες ἔρριψαν ἑαυτοὺς καὶ οὗτοι ἐπὶ τῶν ἀσπαιρόντων πτωμάτων τῶν φιλτάτων αὐτῶν. Ἐκ τούτων δὲ ὅσοι μὲν κατέπεσον ἐκ τῆς τοποθεσίας *Εἰκόνας* εἰς τὸ βάραθρον ἐτελεύτησαν συντριβέντες· πολλοὶ δὲ ἐξ ὅσων ἐρρίφθησαν ἐκ τῶν παραπλεύρων ἀποκρήμνων αὐτῆς βράχων, ἐμπλακέντες μεταξὺ τῶν συμφύτων δενδρυφίων καὶ ἄλλων ἀκανθωδῶν θάμνων διεσώθησαν ἐπ' αὐτῶν στηριζόμενοι, ἀναξίως ἑαυτῶν φιλοψυχήσαντες καὶ τοῦ ἐνδόξου θανάτου προτιμοτέραν θεωρήσαντες τὴν αἰσχρὰν αἰχμαλωσίαν παρ' ἀπίστῳ καὶ ἀπηνεστάτῳ τυράννῳ. Ἐκ τούτων δὲ ὁ μὲν Φωτομάρας *βλάμης* ὢν τοῦ Μπεκὶρ Τζογαδούρου καὶ ὑπ' αὐτοῦ βοηθηθεὶς διέφυγε πρὸς τὸ Παλαιορρόφορον καὶ ἀπῆλθεν εἰς Πάργαν. Ὁ δὲ Ν. Κουτσονίκας τραυματισθεὶς εἰς τὸν πόδα ἐζωγρήθη μετ' ἄλλων δέκα περίπου. Κατὰ τὴν κατάπτωσιν δὲ ἀπέθανον περὶ τοὺς τριάκοντα, ἐτραυματίσθησαν περὶ τοὺς δέκα, καὶ ἐκ τῶν φευγόντων καὶ καταδιωκομένων ἐπὶ τῶν δυσβάτων ἐκείνων μερῶν ἐζωγρήθησαν ὀλίγοι τινές· ἄλλοι δὲ ἐκρύβησαν, ὅσον ἠδυνήθησαν· ἀλλὰ καὶ ἐκ τούτων πάλιν τινές

μὲν ἐζωγρήθησαν, ἐκ τῶν κλαυθμυρισμῶν προδοθέντες τῶν ἐπιζησάντων παιδίων, ἅτινα ἠναγκάζοντο τούτου ἕνεκα ν' ἀποπνίγωσι· πολλοὶ δὲ διέμειναν κεκρυμμένοι, ὀλίγιστοι δὲ διεσώθησαν καταφυγόντες εἰς Πάργαν, ἐν οἷς καὶ ὁ Φωτομάρας, ὡς ἀνωτέρω διέλαβον. Πάντα δὲ ταῦτα συνέβησαν ἐντὸς ὀλίγων ὡρῶν. Τὰ δὲ λεγόμενα περὶ ὀχυρώσεως αὐτῶν καὶ διανυκτερεύσεως ἐπὶ τοῦ βουνοῦ δὲν ἔχονται ἀληθείας.

Ἐκ δὲ τῶν καταρριφθέντων παιδίων πέντε διεσώθησαν μετενεχθέντα εἰς Καμαρίναν, ἐξ ὧν ἓν ἄρρεν καὶ ἓν θῆλυ κατέμειναν αὐτόθι. Ἓν δ' ἕτερον κοράσιον ἑπταετὲς Λάμπρω καλούμενον, αὐξηθὲν τῇ ἡλικίᾳ ἐγένετο μοναχὴ καὶ διήνυσε τὸν βίον αὐτῆς εἰς τὴν μονὴν τοῦ Ζαλόγγου. Ἐκ ταύτης λοιπὸν τῆς γυναικὸς διεσώθη ἐν Καμαρίνᾳ ἡ παράδοσις τοῦ λαμπροῦ τούτου ἔργου τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν ἱστορίας.

Περικλης Γ. Ζερλεντης.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ο ΝΕΩΤΑΤΟΣ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΟΣ

Ὁ Νεώτατος Δημοσιογράφος ὁ ἔχων ἡλικίαν μόλις δεκατριῶν ἐτῶν καὶ συντάσσων ἐν Ν. Ὑόρκῃ ἐφημερίδα φέρουσαν τοιοῦτον τίτλον, διακρινομένην δὲ διὰ τὴν ἐνεργητικότητά της, ἀπεφάσισε πρό τινος νὰ συνάψῃ σχέσεις καὶ μετὰ τῶν ἐστεμμένων ἡγεμόνων τοῦ παλαιοῦ κόσμου καὶ ἤρχισεν ἀπὸ τὸν μικρότερον, τὸν τοῦ Μαυροβουνίου. Ἔστειλε λοιπὸν πρὸς αὐτὸν ἐπιστολὴν μετὰ τῆς φωτογραφίας του ζητῶν εἰς ἀπόδοσιν τὴν φωτογραφίαν τοῦ ἀνδρείου ἡγεμόνος ἵνα δημοσιεύσῃ αὐτὴν ἐν τῇ ἐφημερίδι του. Ὁ ἡγεμὼν Νικόλαος ἀποδεχθεὶς εὐμενῶς τὴν παιδικὴν παρακλησιν ἀπήντησεν ἐν γλώσσῃ μαυροβουνιωτικῇ καὶ ἀγγλικῇ τὰ ἑξῆς: «Διατί ζητεῖς, παιδί μου, εἰκόνα τοῦ ἡγεμόνος τῶν Μαύρων Βουνῶν, σὺ ἐκ τῆς ἐλευθέρας Ἀμερικῆς; Ἀλλ' ἀφοῦ τὴν θέλεις, λάβε την, ἀγαπητὸν παιδί! Εἰς τὴν ἐφημερίδα σουγράψε καὶ κάμε γνωστὸν εἰς τοὺς ἐλευθέρους ἀμερικανοὺς πολίτας, ὅτι ἡ σοφία των καὶ τὸ μεγαλεῖόν των εἶνε γνωστότατα παρ' ἡμῖν, καὶ ὅτι ὡς πρὸς τὴν ἀγάπην τῆς ἐλευθερίας συναντώμεθα μετ' αὐτῶν».

ΣΚΕΨΕΙΣ ΚΑΙ ΓΝΩΜΑΙ

Προτιμῶ νὰ τὰ ἔχω μὲ ἕνα λέοντα παρὰ μὲ χιλίους ποντικούς.

*

Δὲν πρέπει νὰ μεταχειρίζεται κανεὶς λόγια, τὰ ὁποῖα εἶνε μεγαλήτερα ἀπὸ τὰ πράγματα.

*

Ὁ πρεσβύτης εἶνε ἄνθρωπος ὁ ὁποῖος ἐτελείωσε τὸ γεῦμά του καὶ βλέπει τοὺς ἄλλους τρώγοντας ἀκόμη.

*

Ἄνθρωπος νυμφευμένος ὁμοιάζει μὲ τὸ ἥμισυ τῆς ψαλίδος, τὸ ὁποῖον δὲν ἠμπορεῖ νὰ κάμῃ τίποτε χωρὶς τὸ ἄλλο ἥμισυ.

ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΓΗΝ

Ὑπὸ τῆς βασιλίσσης τῆς Ρουμανίας ἄρχονται ἐκδιδόμενα μετὰ μουσικῆς κατὰ φυλλάδια «Ἄσματα τῶν ἐπαγγελμάτων δι' τὸν γερμανικὸν λαὸν» ἀπαρτίζοντα συλλογὴν ἐξ 150 τοιούτων, καταλλήλων ὅπως ψάλλωνται ὑπὸ τῶν εἰς διάφορα ἐπαγγέλματα ἀσχολουμένων ἐργατῶν πρὸς τέρψιν ἐν ὥραις ἐργασίας ἢ ἀναπαύσεως.

— Εἰς τὸν μηχανικὸν Βιέτλ τὸν ἐφευρέτην τῆς ἄνευ καπνοῦ πυρίτιδος ἀπένειμεν ἡ γαλλικὴ Ἀκαδημία τῶν Ἐπιστημῶν τὸ βραβεῖον Λεκόμτ.

— Μελετᾶται σπουδαίως ὑπὸ τοῦ ὁμοσπονδιακοῦ συμβουλίου τῆς Ἑλβετίας τὸ σχέδιον τοῦ μηχανικοῦ Κέχλιν περὶ κατασκευῆς ὀδοντωτοῦ σιδηροδρόμου ἀνερχομένου μέχρι τῆς κορυφῆς τῆς Γιουγκφράου ἤτοι εἰς ὕψος 4167 μέτρων. Ἡ δαπάνη τοῦ κολοσσαίου τούτου ἔργου ὑπολογίζεται εἰς 10 ἑκατομμύρια φράγκων. Ὁ Κέχλιν, ὅστις εἶνε εἷς τῶν συνεργασθέντων μετὰ τοῦ Ἔϊφφελ εἰς τὴν ἵδρυσιν τοῦ ὁμωνύμου πύργου, ἀναδέχεται τὴν ἐντὸς 7 ἐτῶν ἀποπεράτωσιν τοῦ σιδηροδρόμου τούτου.

— Κατὰ τὴν ἐν Σθερίνῳ διατριβὴν τοῦ αὐτοκράτορος Γουλιέλμου μικροῦ δεῖν συνέβη δυστύχημα, διότι εἷς ἐκ τῶν ἵππων τῆς ἁμάξης αὐτοῦ ἀφηνιάσας παρέσυρε τὸν ἡνίοχον. Εὐτυχῶς εἷς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ λαοῦ μυλωθρὸς τὸ ἐπάγγελμα κατώρθωσε ν' ἁρπάσῃ τοὺς χαλινοὺς καὶ νὰ καταπραύνῃ τὸ ζῷον. Ἐπὶ τούτῳ ὁ μυλωθρὸς ἐπαρασημοφορήθη ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος.

— Οἱ ἁλιεῖς τῶν ὀστρειδίων ἐν τῇ νήσῳ Κεϋλάνῃ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἠδυνήθησαν μεγάλως ὑπὸ τῆς τύχης. Εἰς διάστημα 22 ἡμερῶν καθ' ἃς διήρκεσεν ἡ ἁλιεία ἠγρεύθησαν 12 ἑκατομμύρια ὀστρειδίων ὑπὸ πεντηκοντάδος ἁλιέων. Τὰ ὀστρεῖδια πωλοῦνται πρὸς 30 φράγκα ἡ χιλιάς, ὧν τὸ τέταρτον λαμβάνουσιν οἱ ἁλιεῖς καὶ τὰ τρία τέταρτα ἡ ἀγγλικὴ κυβέρνησις.

— Ἀπέθανεν ἐν Παρισίοις ὁ διάσημος δραματικὸς ποιητὴς Αἰμύλιος Ὠζιὲ ἐν ἡλικίᾳ 69 ἐτῶν.

ΕΔΩ Κ' ΕΚΕΙ

Ἄκρον ἄωτον φυσικότητος.

Πρῶτος ζωγράφος: Ἐχρωμάτισα προχθὲς ἕνα κομμάτι ξύλο μὲ χρώματα μαρμάρου τόσον φυσικά, ὥστε ἅμα τὸ ἔρριψα εἰς τὸ νερὸ ἐπῆγεν εὐθὺς εἰς τὸν πάτο, σὰν ἀληθινὸ μάρμαρο.

Δεύτερος ζωγράφος: Αὐτὸ δὲν εἶνε τίποτε. Ἐγὼ ἔβαλα τὸ θερμόμετρον κοντὰ εἰς τὴν εἰκόνα μου ἐκείνην ποῦ ἔχω μὲ τὰ χιόνια καὶ τοὺς πάγους καὶ ἀμέσως ἐκατέβηκε 10 βαθμοὺς κάτω ἀπὸ τὸ μηδενικόν.

Τρίτος ζωγράφος. Καὶ καμαρώνετε γιὰ τέτοια πράγματα! Ποῦ νὰ ἰδῆτε τὴν εἰκόνα τοῦ κυρίου Κοκοράκη ποῦ ἐτελείωσα πρὸ ἑνὸς μηνός!... Τὸ πρόσωπον εἶνε τόσον ζωντανόν, ποῦ δυὸ φοραῖς τὴν ἑβδομάδα ἀναγκάζομαι νὰ τοῦ ξουρίζω τὰ γένεια.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1899 — 1900.